

ONZE
TOONEEL-
SPELERS

Rotterdam
Nijgh & Van Ditmar's Uitgevers-Maatschappij

ONZE TOONEEL- SPELERS

PORTRETTEEN EN
BIOGRAFIEËN

(Tweede, geheel hernieuwde druk)

ROTTERDAM, NIJGH & VAN DITMAR'S
UITGEVERS-MAATSCHAPPIJ

[1912]

In de zelfde serie zijn verschenen:
ONZE MUSICI 2e druk ..... f 1.50; geb. f 1.90
(140 portretten en biografieën.)
ONZE AFGEVAARDIGDEN 4e druk f 1.40; geb. „ 1.75
ONZE MINISTERS, 5e druk ..... „ 0.25

VOORBERICHT

Deze tweede uitgave heeft uitsluitend den titel gemeen met den vorigen druk, al het andere, zoowel portretten als tekst, is geheel nieuw.

In onze keuze beperkten wij ons tot een aantal der voornaamste, geregeld optredende Nederlandsche artisten. Rustende tooneelspelers en artisten die aan Vlaamsche Schouwburgen verbonden zijn, hebben wij niet opgenomen.

Deze, door gebrek aan plaats geboden beperking, zal iedereen gaarne billijken.

Voor de biografieën zijn geheel nieuwe gegevens verzameld, die uitgewerkt zijn tot op 't tijdstip van verschijnen; naast de biografie geven wij het laatste portret en tevens eene photo in een der voornaamste rollen.

De biografieën en portretten van enkele artisten die wij te laat ontvingen voor opname in de alfabetische volgorde, vindt men aan het slot der uitgave.

Moge ons boekje een even aangename ontvangst te beurt vallen als de voorgaande druk.

DE UITGEVERS.

KO ARNOLDI.

Geb. 1 Januari 1883
te Groningen.

Tot 1900 bleef hij te Groningen, deed toen eind-examen H. B. S. en bezocht daarna gedurende een half jaar de tooneelschool te Amsterdam. In September 1902 kreeg hij zijn eerste engagement aan de Ned. Tooneelvereniging, bleef er drie jaar kleine rollen spelen... tot 1905 toen hij met Louis Bouwmeester eene tournée door Indië ging maken. September 1906 kwam hij naar Holland terug, doch vertrok na 3 maanden wederom naar de tropen, waar hij thans voor 't eerst groote rollen speelde, o.a. Dominé Manders in Ibsen's „Spoken”, Pastoor Bronk in „Allerzielen” en vele anderen, zooals Arnoldi zegt: „dikwijls boven mijne krachten, maar die de zoo noodzakelijke routine bijbrachten.”

Aan Bouwmeester heeft Arnoldi veel te danken, „Bouwmeester naast wien het een voorrecht is te mogen optreden en die steeds met zooveel toegevendheid van zijne soms wat dartele jonge artiesten véél door de vingers wist te zien.”...

Ten tweede male in Holland teruggekeerd engageerde Royaards hem voor zijn juist opgericht gezelschap: de N. V. Het Tooneel. Onder zijne regie speelde hij nu o. m. „Frank” in „Mevrouw Warrens Bedrijf”, van Shaw, de titelrol in diens „Vlinder”. „Boebnof” in Gorki's „Nacht-asyl „t Goet” in Elckerlijck, „Erhart” in Ibsen's John Gabriel Borkman.

Thans is hij weer aan dit gezelschap verbonden en vervult o. a. in „De Violiers” de rol van rechter-commissaris v. d. Schuyt; in „Mejonkvrouwe de la Seiglière” eerst „Jasmin”, nu de rol van advocaat de Destournelles.

**MEIER ELIAS
VAN BEEM.**

Geb. 10 Juni 1838 te
Groningen.

hij het tijdiger doen in Groningen en waarlijk! het heeft hem toen aan belangstelling niet ontbroken.

Zijn vader had een klein ambulans tooneelgezelschap en zóó kreeg de jonge van Beem dus vroeg een kijk op het tooneellevens met al de bijkomende omstandigheden van dien tijd. Op zijn 14e jaar speelde hij reeds kinderrolletjes en 4 jaar later kreeg hij een werkelijk engagement.

Tot 1860 bleef van Beem aan het gezelschap van zijn vader en maakte er het primitieve leven van den reizenden tooneelspeler van voor een halve eeuw mede. Het bleek spoedig, dat de jonge Meier (die in weerwil van zijn jeugd destijds reeds menige oude rol moest spelen) een uitgesproken talent voor het humoristische genre had.

Op zijn 21ste jaar kreeg hij een vast engagement bij Jan Ed. de Vries te Rotterdam.

Het jaar 1863 zag hem te Amsterdam bij de heeren van Ollefen en Haspels in de Salon des Variété's van Duport in den Nes. Dit gezelschap werd ontbonden en in 1864 betrad hij voor het eerst de planken van den Stadsschouwburg onder leiding van de heeren Roobol, Tjasink en Peters. Achtereenvolgens was hij nu verder verbonden bij Albrecht en van Ollefen te Rotterdam, bij Boas en Judels, in de Salon des variétés bij Victor Driessens, opnieuw bij Albrecht en van Ollefen en aan het Nederlandsch Tooneel; in 1879, bij van Ollefen, Moor en Veltman waar hij zijn 25-jarig jubileum gaf met het „Zangersfeest” van Moser. Daarna was Willem van Zuylen zijn directeur, volgde een

verblijf in België totdat van Beem in 1885 zijn eerste engagement kreeg bij A. van Lier.

In den zomer van 1895 maakte hij eene tournee in gezelschap van Willem van Zuylen. O.a. werd „Vriend Frits” gespeeld: van Zuylen „Kobus”, van Beem „Rebbe Sichel”. Het succes van beiden was even groote en de Rebbe is dan ook een der lievelingsrollen van van Beem gebleven.

Tusschen de jaren 1895 en 1900 was hij afwisselend aan het Grand Theatre Van Lier en andere gezelschappen (o.a. dat van Potharst, Jozef van Lier, Barend Barendse) verbonden, tot hij in 1901 werd geëngageerd bij het Amsterdamsch Lyrisch tooneel. Had hij in 1898 zijn 40-jarig jubileum gevierd, aan het „Lyrisch” zagen wij hem in de „Wilddief”, voorafgegaan door het ontroerende eenactertje „In het voorvertrek van zijne excellentie,” zijn 45-jarige loopbaan herdenken.

Van 1903 tot 1905 was Henrie Brondgeest zijn Directeur, het laatste jaar in Nederlandsch Indië. Dezen tijd herinnert zich de heer van Beem als eene van de heerlijkste perioden uit zijn veelbewogen en lang niet altijd rooskleurig leven. Hier kreeg hij veel en mooi werk te doen, hier genoot hij groote waardeering van Directie zoowel als van collega's en publiek. Na zijn terugkeer toog hij met den heer Cor Smits naar Groningen maar is nu weer verbonden aan de N. V. Het Tooneel.

Releveeren wij een paar rollen die ons, uit den tijd bij Royaards, nog helder voor den geest staan. De werkmansrol in het eerste bedrijf van H. Heyermans' „Schakels” en de hier afgebeelde rol van tuinbaas Mulder in „Mea Culpa” van Jhr. van Riemsdijk.

Van Beem's grootste kracht ligt in komische en karakterrollen.

**Mevrouw ESTHER
DE BOER-VAN RIJK.**

Geb. 29 Juli 1851 te Rotterdam.

Mevrouw de Boer-v. Rijk kreeg géén speciale opleiding voor het tooneel. Nadat zij vroeger in een rederijders-kamer te Delfshaven al eens „gespeeld” had, vond haar eerste eigenlijke optreden plaats in 1874 bij Le Gras, v. Zuylen en Haspels, in de rol van „Laura” in Emma Berthold van Cremer. Later ging zij over naar het gezelschap van den Kleinen Schouwburg, onder directie van Willem v. Zuylen.

Na haar huwelijk met den musicus Henri de Boer vertrok zij naar Amsterdam, om dáár lid te worden van het gezelschap Kreukniet en Poolman (Salon des Variétés), en was in 1892 mede-oprichtster en sociétaire van de Nederlandsche Tooneelvereniging, den welbekenden Hollandschen Schouwburg te Amsterdam.

Tot hare creaties behooren o.m.: Suzanne de Villiers, in De Wereld waarin men zich verveelt, van Ed. Pailleron, Louise, het blinde meisje, in De Twee Weezen van d'Ennery, „de Moeder” in „De Verloren Zoon,” muziek-drama van Wormser, „Rattenvrouwtje” in Ibsen's: „Kleine Eyolf”, „Sonja” in „Raskolnikoff” van Dostojewsky, „Beatrice” in Bredero's: Spaansche Brabander, „Aaltje” in: de Bittere Pil van v. Maurik, „Mad. Fiquet” in Zola's: „Erfgenamen van Roubourdin”, „Esther” in Ghetto, „Engel” in het Zevende Gebod, „Kniertje” in Op Hoop van Zegen, de titelrol in „de Meid” van Heyermans, (hier afgebeeld), enz.

Mevr. de Boer-v. Rijk trad in 1880 op te Londen in het Imperial Theatre en Drury-Lane Theatre, ook gaf zij gastvoorstellingen te Berlijn (in 1895) n.l. in het Neues Schauspielhaus en in (1908) in het Hebbel Theater aldaar.

**LOUIS FREDERIK
JOHANNES
BOUWMEESTER.**

Geb. 5 September 1842 te
Middelharnis.

Onze grootste tooneelspeler werd geboren in een visschersdorp, dat ter gelegenheid van de kermis door het gezelschap waaraan zijn moeder als actrice verbonden was van Rotterdam uit bezocht werd. Aanvankelijk wou hij naar zee, maar door zijn vader den tooneelspeler L. T. J. Rozenveldt werd hij half en half gedwongen komedie te spelen.

Bouwmeester was nu gedurende vele jaren bij verschillende gezelschappen, zelfs zien wij hem als directeur van een eigen troep in de vroegere Fransche komedie op de Erwtmarkt te Amsterdam, totdat hij op 19-jarigen leeftijd in 1861 een vast jaarcontract sloot met Boas en Judels in de Salon des Variétés.

Hij debuteerde als Fridolin in de Boodschap naar de IJzersmelterij, maar de ontvangst was koeltjes. Dan echter kwam ook zijn tijd.

In Barrière en Thiboust's „Marmeren Beelden, IJskoude harten”, kreeg hij door een toeval de rol van Raphaël te spelen ... heerlijke gelegenheid om te toonen wat hij mans was. Door zijne créatie bracht hij het publiek in vervoering, z'n sluimerend talent was ontwaakt ... „hij was er”.

Belangrijke nieuwe rollen werden hem nu toevertrouwd en het Amsterdamsche publiek droeg hem op de handen.

Aan deze eerste periode werd in 1866 door de cholera een eind gemaakt. Bouwmeester verbond zich met Bamberg de Boer en S. Kapper. Zij speelden in Tivoli, later in de Plantage en eindelijk als Louis Bouwmeester & Co in Diligentia in de Kalverstraat.

In '73 werd door de nieuwe firma Boas, Judels

en Louis Bouwmeester de „Salon” opnieuw bespeeld. In 1878 trok Judels zich terug. De gevorderde huur der Variétés was hem te machtig en Bouwmeester ging in op het voorstel aan het Nederlandsch Tooneel te komen.

Tot dien tijd bestond zijn repertoire in hoofdzaak noodzakelijk uit zoogenaamde „draken”... stukken echter die door zijn bezielende uitbeelding der hoofdrollen het volk en de echte tooneelliefhebber naar zijn schouwburg trokken.

Noemen wij slechts enkele: De Oude Korporaal, de Scheepsjongen, de Twee Weezen, de Matroos, Michael Strogoff, Narcis enz.

Van jongsaf was Bouwmeester's streven het volmaakte zooveel mogelijk nabij te komen, met strenge vermindering van alle nadoenerij; hij volgde altijd en doet dit natuurlijk nog — zijn eigen opvatting; zijn natuurlijke gaven, zijn intuïtief voelen, deed hem uit een rol halen wat er uit te halen viel, studie makend van het leven om zich heen, met zijn rijken afwisseling aan karakters.

Op het Leidsche plein met een keur van uitstekende krachten om zich heen zou het répertoire veranderen.

Bouwmeester's eerste optreden was als Jasper in „La joie fait peur.” Hiermede verraste hij het z.g. betere publiek buitengewoon; stond hij niet in den „kwaden” roep van een bulderbast te zijn, die zich avond aan avond schor schreeuwde.

Zijn créatie werd een ware openbaring, men stond verbluft over zooveel echt gevoel en ingehoudenheid bij een „volksacteur.”

Nu volgden een geheele reeks nieuwe stukken waarvan wij enkele aanstippen: Narciss Rameau, Don Cesar de Basan, De kat van den Tower, van H. J. Schimmel, Tartuffe, Shakespeare's Romeo en Julia — een échec, want stem noch fysiek en

temperament eigenen zich voor deze rol, evenals later bij Hamlet.

4 Sept. 1880 krijgen wij dan de eerste voorstelling van den Koopman van Venetië, Bouwmeesters eerste triomf als Shylock. In deze rol is hij grooter dan ooit, hier is hij in tooneelen vol woede en wraakzucht, vol haat en verachting, vol schraapzucht en wanhoop, het geïncarneerde lijdende, vervolgte Jodendom.

In April 1882 ontving Bouwmeester van Koning Willem III de groote gouden medaille van verdienste en werd door Z. M. in audientie ontvangen. Noemen wij verder nog: Kean het drama van Alex Dumas, Marat in Ponsard's Charlotte Corday, en zijn alles overtreffend spel als Richard III in 1884. Dan nog de komische rol van Autolycus uit Shakespeare's Winteravondsprookje en Macbeth.

Als Lodewijk XI vierde hij in Dec. '87 zijn 25-jarig jubileum. Eene geestdriftige huldiging... memoreeren wij het geschenk van St. Lucas, zijn buste door Teixeira de Mattos.

Januari 1890 zien wij hem als Cyril Blenkarn in De Fabrieksbaas.

De groote brand van den houten stadsschouwburg op 20 Febr. 1890, maakte het gezelschap dakloos. Alles ging verloren. Gelukkig verleende de heer A. van Lier gastvrijheid in de Plantage Fransche Laan. In den winter speelde men daarna in de Amstelstraat en eerst in Sept. 1894 werd de nieuwe stadsschouwburg geopend.

Dan noemen wij nog David Sichel uit Vriend Frits, Rousset in Blanche, Jean Darlot van Louis Legendre, Napoleon in Madame Sans-Gêne en Nov. '96 de klassieke tragedie Koning Oedipus. Hier toonde Bouwmeester zijne verbazende genialiteit door de om zoo te zeggen melodramatische

hulpmiddelen te laten varen en thans in hoofdzaak dictie, gebaar en andere middelen te benutten.

In 1897 ontving hij de orde van Oranje-Nassau. In de volgende jaren: Kreon uit Sophocles' Antigone, Molière's Harpagon, Sanche Panse in Langendijk's Don Quichot, Voerman Henschel, (hier afgebeeld), Coriolanus van Shakespeare, Julius Caesar met Royaards als Brutus, Bouwmeester, Antonius en van Schoonhoven, Caesar.

19 Dec. 1901 is hij 40 jaren aan het Tooneel. In de rol van Herodes wordt hij het geheele land door uitbundig gevierd. Om dienzelfden tijd trok het geheele K. N. T. naar Parijs, (de Raad van Beheer 1ste klasse; de artisten 2e klasse), en gaf er in het huis van Molière, het Théâtre Français den Shylock.

De groote waardeering toen ondervonden van den kant der Fransche collega's en pers waren een heerlijke blijvende voldoening. Hij werd benoemd tot Officier d'Académie. Ook te Brussel trad hij op als Shylock en Oedipus.

Reeds 23 jaar is B. aan het K. N. T. verbonden, toen hem door den heer Huizinga, destijds oprichter van het Lyrisch Tooneel, aanbiedingen gedaan werden, zoo groot, dat hij de verleiding geen weerstand kon bieden, zich aan dit gezelschap te verbinden; hij stelde den Raad van Beheer van deze aanbieding in kennis: en was bereid te blijven indien men hem hetzelfde aanbod deed. De Raad van Beheer weigerde, — dit is de ware — en geachtvaardigde reden van Bouwmeester's heengaan van het Nederl. Tooneel. Hij debuteerde met het nieuwe gezelschap Sept. 1902 als Mefisto in Faust, werd ernstig ziek en de nieuwe onderneming moest het opgeven.

In September 1903 verschijnt hij dan met een eigen gezelschap te Haarlem; hij speelde o. a.

Pancras Duif in Schakels, Volkhardt in Beierlein's Taptoe, Boer Labeer in Buysse's, Een sociale misdaad, De kroeg, Mea Culpa, Se non è vera, maar het finantieele succes was niet schitterend.

Op zijn 65ste jaar onderneemt Bouwmeester dan met een nieuw gezelschap, van wel is waar geen eerste krachten de eerste van zijne drie reizen naar Indië. Het was een vrij aardig succes, de ontvangst was hartelijk en 't geheel een aangename tijd. Gespeeld werd o. a. Fabricius' stuk: „Met den handschoen getrouwd”.

Van verschillende zijden werd druk uitgeoefend om B., die zelfs de hand ter verzoening had uitgestoken weer voor het Leidsche plein te engageeren, helaas zonder resultaat. Zoo faalde reeds vroeger diens plan om met eerste krachten voor Keizer Wilhelm te Berlijn op te treden. Nog zien wij hem in den Koopman het hart der Keulenaars veroveren.

In 1910 viert Bouwmeester dan zijn gouden kunstenaars-jubileum. Vijftig jaar op de planken... Zijn onschokbaar zelfvertrouwen, zijne fiere zelfbewustheid heeft hem over alle tegenslagen en moeilijkheden in het leven heengeholpen. Sterk als een boom en lachend als het jonge leven, met een onuitputtelijken rijkdom van kernachtige uitdrukkingen, van grappen en teederheid... zoo wordt hij ons met zijn 70ste jaar afgeschilderd. Met het toenemen zijner jaren schijnen zijne tooneelscheppingen steeds grootscher, bezonkener en majestueuzer te worden.

Zijn buste door Toon Dupuis als Coriolanus heeft in het Rijksmuseum een plaats gevonden.

Voor onze gegevens zijn wij dank verschuldigd aan de verdienstelijke biografie van den heer J. H. v. d. Hoeven, „Louis Bouwmeester 50 Jaren Tooneel 1860—1910”.

**Mevr. THEO MANN-
BOUWMEESTER.**

Mevrouw Theodora, Antonia, Louise Cornelia Bouwmeester is 19 April 1850 te Zutphen geboren. Op 7-jarigen leeftijd trad zij in Rotterdam reeds voor 't eerst op, zooals in De Blinde en zijn Geneesheer, en speelde voorts allerlei kinderrollen totdat zij als jong meisje van 14, 15 jaar debuteerde onder directie van Louis Bamberg, De Boer en haar broer Bouwmeester en daar in 1866 haar eerste contract teekende. Met dat gezelschap debuteerde zij in den schouwburg Diligentia in de Kalverstraat te Amsterdam ging ook mede, toen het gezelschap zich te Rotterdam in de Kleine Comedie aan de Coolsingel vestigde. In 1867 trouwde zij met den orkestmeester Frenkel, die echter spoedig daarop overleed, juist toen zij te samen hun contract zouden beginnen bij de directie Judels, Boas en Bouwmeester. Gedurende zes jaar was zij nu hier verbonden, totdat het gezelschap uit- één ging daar Judels stil ging leven en L. Bouwmeester, bij het Nederlandsch Tooneel verbonden werd. Gedurende dien tijd heeft zij heel wat afgespeeld, en ook gezongen! Hare stem was zeer ontwikkeld, en toen dan ook de heer Prot een nieuw operetten-gezelschap samenstelde, legde hij beslag op Mevr. Frenkel—Bouwmeester. Dit gezelschap bleef nog gedurende één zomerseizoen in de Variété spelen, doch ging tegen den winter over naar den nieuw gebouwden Frascati-Schouwburg, die met „de Klokken van Corneville”, mevr. Frenkel als „Germaine”, werd ingewijd. J. George de Groot, die later de directie overnam werd ook gedurende 1 jaar haar directeur.

Intusschen kon mevr. Frenkel in dien tijd reeds op groote bekendheid bogen. Haar grootste succes begon echter met het optreden in den Schouwburg

van Lier in 1882, waar zij als Frou-Frou en niet minder als Fédora grooten opgang maakte. Haar Marguerite Gautier, (hier afgebeeld), de rol welke zij door mevr. Beersmans als kind had zien vertolken, en die zoo'n enormen indruk op haar had gemaakt, dat zij het als hoogste ideaal beschouwde, de Marguerite Gautier óók eens te kunnen spelen... die rol dagteekent eveneens uit de jaren 1883 en 1884. Na 3 jaar ging zij over naar het Nederlandsch Tooneel, waar zij in September 1912 juist 27 jaar verbonden was.

In 1911 vierde zij haar veertig, eigenlijk vijf-en-veertig-jarig jubileum als tooneelspeelster. Hare grootste triomfen heeft zij bij het Ned. Tooneel gevierd. Toen mevr. Bouwmeester den 31 Jan. 1886 ten 3den male voor Z. M. Koning Willem III optrad, als Deborah, ontving zij de groote gouden medaille van verdienste met eene oorkonde door Z.M. onderteekend. Ook reeds vroeger had zij vele bewijzen van waardeering ondervonden. Op het concours van „Momus" te Maastricht in 1882 verwierf zij de groote gouden medaille, het volgend jaar werd haar door eene commissie, waarvan wijlen prof. Alberdinck Thijm, voorzitter was, een zilveren theeservies aangeboden. Later benoemde de Rederijkerskamer Vreugdendal te Breda haar tot eereid en den 18 April 1888 bij gelegenheid van eene Tosca-voorstelling mocht zij van eenige vereerders een met paarden bezette armband ontvangen.

Mevrouw Bouwmeester's lievelingsrollen zijn: Margaretha Gautier, Frou-Frou, Tosca, Magda in Haar Thuis, — over het algemeen die rollen, waarin veel sentiment en hartstocht wordt vereischt. Zoo ook: Medea, Maria Stuart, Sapho, Hanne in Hauptmann's drama Voerman Henschel, de Demi-Monde, (hier afgebeeld), Madame Sans-Gêne, Rafaël in Vondel's Gijsbrecht van Aemstel, etc.

**DIEDERIK HENDRIK
BRONDGEEST.**

Brondgeest werd een 42 jaar geleden te Cheribon (Java) geboren en ging op elf jarigen leeftijd naar Holland, om zich daar te bekwamen voor eene latere carrière.

In 1889 luitenant bij het 3de regiment huzaren met garnizoenen in Den Haag en Amsterdam, deed hij eenige jaren later zijne eerste schreden op „de planken.”

Van bepaalde opleiding is bij Brondgeest geen sprake geweest, wat de techniek betreft kwamen en zijne militaire dienst en de verschillende takken van sport, die hij beoefende, hem goed te pas, zijne literatuur-studie, en vooral het reizen... het in zich opnemen, het véél zien, waren voor den tooneelkunstenaar een opperbste leerschool.

Het eerste optreden van Brondgeest vond plaats bij de gebr. Van Lier te Purmerend en wel in de rol van den hertog de Bligny in den „Industriëel van Pont-Avesnes.” Bij van Lier bleef hij niet lang, maar kreeg een engagement bij de Vos en Korlaar (R'dam) waar hij debuteerde in „Droeve Min.” Na een jaar verbond hij zich aan het Nederlandsch Tooneel te A'dam, doch keerde al spoedig weer terug naar R'dam, waar hij een engagement aannam bij Le Gras en Haspels (Groote Schouwburg) en daar twaalf jaren aaneen bleef. Toen begon Brondgeest met „eigen” krachten te werken — het Brondgeest-Ensemble in den Tivoli-Schouwburg ontstond. De zaken gingen naar wensch, moderne stukken werden door hem ten tooneele gevoerd, (ook „Salome” dateert uit dien tijd), totdat alweer zijn zwerversnatuur hem niet met rust liet, hem terug dreef naar Indië! Hij wilde n.l. probeeren of een Hollandsch gezelschap daar één jaar of meer zou kunnen

„tourneeren,” — en het Brondgeest ensemble werd dus nu: Het eerste Hollandsche Tooneelgezelschap in Ned. Indië. Niettegenstaande de enorme moeilijkheden waarmede hij te kampen had, slaagde deze tournée uitstekend, zoodat later eene tweede ondernomen werd met uitgebreider gezelschap, ditmaal moest de tournée halverwege gestaakt worden, volgde zijn terugkeer naar Holland, waar de zaken voortgezet werden in den Tivoli-Schouwburg te Rotterdam totdat de „Haagsche Schouwburgplannen hem besluiten deden zich alvast van een domicilium in Den Haag te verzekeren. Het gezelschap droeg toen den naam van „Het Residentie-tooneelgezelschap”, naar den eventueel nieuwen Residentie-Schouwburg aldaar. Ongelukkiger wijze maakte de finantiëele malaise, die in dien tijd overal heerschte, dat hij deze zaak niet vol kon houden. In 't volgende seizoen speelde Brondgeest gastrollen, begon met „Israël” van Bernstein (weer bij v. Lier,) doch werd na de 4de opvoering zeer ziek, zoodat hij wel 4½ maand in eene ziekeninrichting te Amsterdam moest blijven. Na zijn herstel vertrok hij wederom naar Indië, waar hij met amateurs o.a. „Madame Sans-Gêne,” „Mongodin,” „de Dief” speelde, en als gast met het Verkade-gezelschap optrad.

Brondgeest vervulde gedurende zijn tooneelloopbaan alle mogelijke emplooiën in oud en nieuw werk — de meest uiteenlopende — vanaf „Pierre” of „Jacques” in de Twee Weezen, tot Herodes, Napoleon, Prinzivalle in Monna Vanna....

Als Holland, hem nu geen goede plaats kan aanbieden, is 't zijn plan om naar Frankrijk of met een vast gezelschap naar Indië te gaan.

Mevr. W. BUDERMAN- VAN DIJK. Mevr. Buderman-
v. Dijk, schoonzuster
van Willem v. Zuylen
echtgenoot van den
bekenden oud-theater-directeur Buderman, werd
9 Januari 1852 te Amsterdam geboren. Toen zij
4 weken oud was, ging zij reeds mede op een
tooneelreis naar Berlijn, waar hare ouders met
een gezelschap voorstellingen gaven. Is 't wonder,
dat bij deze vrouw het tooneelspelen eene aange-
boren gave is? Opleiding heeft zij dan ook eigen-
lijk nooit gehad. Op haar 15de jaar kreeg zij een
eerste engagement te Rotterdam bij Albregt &
Van Ollefen, debuteerde daar in Kloris en Roosje,
doch ging na eenige jaren over naar den Kleinen
Schouwburg aan den Coolasingel, onder directie van
de heeren Le Gras, v. Zuylen en Haspels. Aan
den heer Le Gras heeft mevrouw Buderman veel
te danken gehad. Onder zijne regie creëerde zij
hare rol in de „Twee Weezen.” In 1876 vertrok
zij naar Amsterdam, doch genoodzaakt tegen hare
zin in allerlei „draken” op te treden in den Tivoli
Schouwburg, was het in 1877, toen zij zich bij een
operetten-gezelschap onder H. Morriën verbonden
had, dat nu spoedig bleek hoe zij geheel in dit
genre op hare plaats was. Achtereenvolgens ver-
vulde mevr. Buderman de jonge partij in:
De Prins de Conty, Madame l'Archiduc, de
Klokken van Corneville, Giroflé-Girofla, enz., tot-
dat zij in 1879 naar Gent vertrok en 4 jaren onder
directie van Fauconnier van alles speelde, operettes
en blijspelen, drama's.... In 1882 naar Amsterdam
gekomen, als „gast”, debuteerde zij bij Prot & Zn.,
als „Manola” in Dag en Nacht. Het volgend
seizoen voor vast bij deze directie verbonden, trad
zij op in bijna alle operettes tot 1892, toen zij zich
voegde bij het door haar echtgenoot en Kreeft op-

gerichte operetten-gezelschap in den Artis-Schouw-
burg, waar het seizoen met Mascotte geopend werd.
Een 1½ jaar gingen nu de zaken best, daarop werd
het een sukkelen met de financiën en na het uit-
één-gaan van het gezelschap nam zij eerst een
engagement aan bij Van Lier, daarna weder bij
Prot, thans als sociétaire, van 1897—1903 bij
diverse gezelschappen, van 1903—1907 bij het
Operetten-gezelschap van Janmart en eindelijk van
1907 tot nu toe bij het Rembrandt-theater te
Amsterdam.

Bekende creaties van haar zijn: De jonge Hertog,
Mascotte, Nitouche, de Krekel en de Mier, de
Klokken van Corneville, Het Muzikale kind,
Dollarprinses, De Gescheiden Vrouw, etc.

Het portret op blz. 33 stelt haar voor in de rol
van Stella uit De Dochter van den Tamboer-
Majoor.

In 't seizoen 1898—99 trad zij ongeveer 150
maal op als „Mimosa” in „De Geisha.”

Mevrouw **GUSTA**
CHRISPIJN-MULDER.

Mevrouw Chrispijn—
Mulder verliet in 1893
de Tooneelschool en be-
gon haar loopbaan in
de Salon des Variétés, onder directie van Kreukniet
en Poolman, waar zij debuteerde in „Kinderloos.”
Daarna werd zij verbonden bij J. G. de Groot
(Paleis voor Volksvlijt). Hier speelde zij o.a. „Tine”
in Max Havelaar, „Margaretha van Valois” in
De Bloedbruiloft. Nu kwam zij achtereenvolgens
bij de Tooneelvereniging (L. H. Chrispijn) en bij
de Gebr. Van Lier, daarna bij de Kon. Ver. Het
Nederlandsch Tooneel (1901—1911). De eerste
jaren was daar weinig voor haar te doen, doch
later kreeg zij wél goed werk o.a. alle reien in
Gijsbrecht van Aemstel en in Samson, „Ellen” in
Aties Huwelijk (v. mevr. Simons—Mees), „Ray-
monde” in Langs een Omweg (v. Bernstein), „Lou-
lou” in Weerloos, „Pomona” in Kaatje, „Maria” in
Ik laat je niet los (v. Heinz Tovote), „Mizzi” in De
Duivel (v. Frans Molnär), hiernaast afgebeeld.
Gedurende het seizoen 1911—1912 maakte zij weder
deel uit van het gezelschap der Ned. Tooneel-
vereniging, waar zij met veel succes debuteerde
als „Louise” in Multatuli's Vorstenschool. Daarna
speelde zij nog: „Polly” in Beschuit met Muisjes,
„Grete” in Glück Auf, „Rita” in Allerzielen,
„Regina” in de Schoone Slaapster, al deze stukken
van Heyermans.
In 1913 zien wij haar daarop deel uitmaken van
het nieuw opgerichte „Frascati-Ensemble”, Directie:
L. Chrispijn Jr. en Jacq. v. Biene.

LOUIS CHRISPIJN Jr. Nadat Chrispijn Jr. de Tooneelschool in 1895 verlaten had, kreeg hij 't eerste engagement bij de „Nederl. Tooneelvereniging”, waar zijn vader directeur was. Van 1898 tot 1902 lid van het gezelschap der K. V. „Het Nederlandsch Tooneel”, waar wij hem o.a. zien als „Lucentio” in „De Getemde Feeks” en „de kellner” in Voerman Henschel; daarop was hij van 1902 tot 1903 aan het gezelschap van het Grand Théâtre, directie Gebr. A. van Lier. Daarna bij de combinatie van artisten van „Lyrisch Tooneel” en „Grand Théâtre”; zien hem daar als: „de baron” in „Nacht-asyl”, „de rechter van instructie” in „De Martelaar” en „Gaston Durieux” in „Een Koninkrijk voor een kind”. Van 1903—1909 was Chrispijn Jr. verbonden bij het gezelschap van den Frascati-schouwburg, directie G. H. Prot en Zn., waar hij hoofdrollen speelde in tal van moderne Fransche vaudevilles, als: „De Huwelijksreis”, „De big van het 168e”, „De Tweeling”, „De linkerhand”, „20 dagen achter slot”, „Haantje de Voorste”, „Een blok aan 't been”. Vandaar ging hij over naar de N. V. „Het Tooneel”, directie Willem Royaards en werkte er met bijzonder veel succes als acteur en regisseur.

Zijne 1e rol bij Royaards was Frank in „Mevrouw

Warrens bedrijf" (hiervoor afgebeeld.) Dan volgen „Slapperman" in „De Vroolijke Vrouwtjes van Windsor", „Pradel" in „het Voetlicht van Baron de Rothschild", „Dr. Jura" in Das Concert van Hermann Bahr, „Valentine" in You never can tell, van B. Shaw, „Karl Strabin" in „Nur ein Traum".

Het 2e jaar: bij „Het Tooneel": „de jonker" in „Mea Culpa". Daartusschen nog „André Raneck" in „Silvia Silombra" van jhr. van Riemsdijk. Sinds September 1911 is Chrispijn Jr. weer bij de Nederl. Tooneel-Vereeniging tevens als regisseur; hier speelde hij 't meest uiteenlopend werk, „Spiridio" in Vorstenschool, „Ezechiël" in Judas Iskarioth van J. Walch, „Alarik" in Seminis kinderen, Rafael Verhulst, „Octave" in Monsieur Alphonse, Dumas fils, „Mathieu" in Glück Auf, Heyermans, enz.

Begin September 1912 treedt Chrispijn Jr. met een eigen gezelschap op: „Het Frascati-Ensemble". Met dit Ensemble wil hij opvoeren de beste Fransche blijspelen van de beste Fransche auteurs.

**Mevrouw MARIE
W. COELINGH-
VORDERMAN.**

Geb. 27 Augustus 1847
te Den Haag.

Eene, bij het publiek, en speciaal het Rotterdamsche publiek, zeer geliefde tooneelspeelster. Als meisje heeft zij er nooit aan gedacht aan het tooneel te gaan... daar werd in vroeger jaren, wanneer men tot de goeude burgerstand behoorde, niet aan gedacht! Men bedenke! — een veertig jaar terug was het tooneel niet zoo in aanzien als tegenwoordig.

Eerst in het zesde jaar van haar huwelijk, dat kinderloos bleef, mocht zij medewerken met de vereeniging Rhetorika te Deventer waarvan haar echtgenoot werkend lid was. Dat vond men toen ter tijd enorm.

Eene eigenlijke opleiding voor de tooneelspelkunst heeft mevrouw Coelingh-Vorderman nooit gehad.

Toen zij reeds acht jaren getrouwd was debuteerde zij bij van Ollefen, Moor en Veltman, te Amsterdam en werd als Nelly in Ch. Dickens' Nelly dadelijk zeer gunstig beoordeeld. Daarna kreeg zij een engagement bij van Lier te Amsterdam, bleef er 3 jaar, doch kwam toen naar Rotterdam waar zij onder directie van Le Gras en Haspels 12 jaar achtereen verbonden bleef. Na

eene periode te Gent in België die vier jaar duurde keerde Mevrouw Coelingh Vorderman weer bij haar geliefde Rotterdammers terug toen de Heer P. D. van Rijsden directeur werd.

Noemen wij enkele harer meest geslaagde rollen: Gravin Fuchs in „Maria Theresia,” Miss Abbey in „Miss Hobbs,” „Zedelijk Bewustzijn,” Mevr. Chrispijgni in „De Waarheid,” Katrien en Barbera Holtzer in „Echtscheiding” en nog vele andere. Typeeren is haar liefste werk.

Mevrouw Coelingh-Vorderman is zeer veelzijdig, zoowel de aristocratische dames als vrouwen uit het volk beeldt zij uitstekend uit.

Hare 25-jarige tooneelloopbaan vierde zij te Rotterdam met Miss Hobbs en ook te Leiden, Delft, Den Haag met „De Tweede Vrouw, en „Dat dubbele Leven” van Mej. Pabst.

Nevenstaand portret stelt haar voor in de rol van De Moeder van Zaza in het stuk van dien naam.

Den ioden November 1911 was mevrouw Coelingh-Vorderman 30 jaar aan het tooneel.

MIEN DUYMAER VAN TWIST. Mien Duymaer van Twist werd te Gainesville, Florida in Noord-Amerika geboren.

Op haar 5de jaar naar Holland gekomen, bezocht zij de Tooneelschool van 1906—1907 en kreeg haar eerste engagement bij het Rotterdamsch Tooneelgezelschap, dir. Van Eysden. September 1907 debuteerde zij daar als „Suzanne de Villiers” in „De wereld, waarin men zich verveelt”.

Verdere rollen van haar zijn: „Blanche” in Shaw's De Huizen van den Weduwnaar, „Alice” in Emants Geuren, „Yvonne” in Capus' Van een gewond vogeltje, De dwaze maagd van Henri Bataille, „Anna” in Bahr's Kinderen, „Lise Bernin” in De Zin voor het Kwade, van Lavedan, De Engel, van Capus, „Helga” in Aardrijkskunde en Liefde, van Björnson, etc.

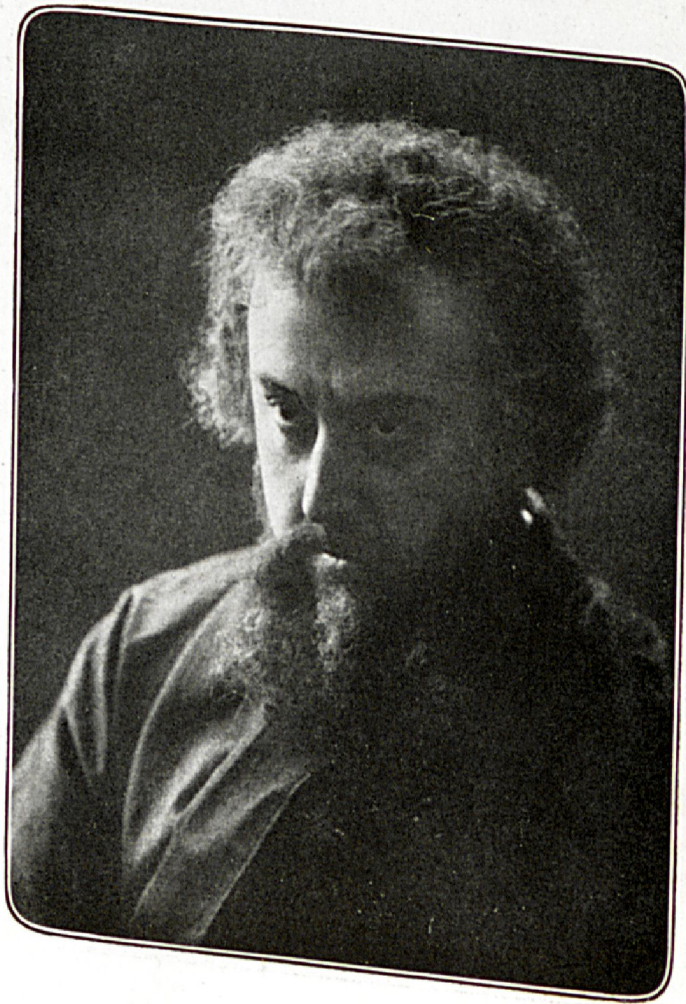

KO VAN DIJK. Ko van Dijk werd den 26sten Maart 1881 te Amsterdam geboren. Zijne opleiding genoot hij op de Tooneelschool door Jan C. de Vos, Henri v. Kuyk, mevr. Chr. Stoetz en mevr. Holtrop—v. Gelder. Hij debuteerde 1 Augustus 1898 bij de Kon. Vereeniging het Nederlandsch Tooneel in „Zonsopgang” van den heer Scheevickhaven. Wat zijn verdere loopbaan betreft... hij bleef tot nog toe steeds aan de Kon. Vereeniging en werkte een vijftal jaren samen met Louis Bouwmeester.

Eenige zijner voornaamste rollen zijn: „Cassius” in Julius Ceasar, Ysbrand, in „Samson” van Vondel, Constantijn Branconie in „Om de Kroon” van Coppée, Cyrano de Bergerac, Gijsbrecht van Aemstel, etc.

Het hiernaast weergegeven portret brengt ons van Dijk in de rol van Ijsbrand, in het welbekende tooneelstuk van dien naam door Frederik van Eeden.

**Mevr. MARIA, HELENA,
HENDRIKA, LOUISE
VAN EIJDEN-VINK.**

Geb. 14 Maart 1861 te 's-Hage.

Nog geen 15 jaar
oud, kwam Marie
Vink aan 't tooneel,
in 1878 bij v. Ollefen,
Moor, en Veltman

op het Leidsche plein. Daar wachtte haar een zware taak; zij bracht niets meê dan veel goeden wil en nagenoeg geen kundigheden, — slechts tot haar 10de jaar kreeg zij zeer onvoldoende onderwijs, om daarna direkt als modiste voor het dagelijksch brood te zorgen — maar door eigen intelligentie, wilskracht en karakter is voor haar op een jeugd van eenvoud en zorg een schitterende tooneelloopbaan gevolgd, is zij de fijn beschaafde, geest ge vrouw van thans geworden, die weet van literatuur en muziek en die haar talen vloeiend spreekt.

Louis Moor heeft er 't zijne toe bijgedragen dat zijn nichtje in plaats van modiste, artiste is geworden. Wel had zij in de eerste jaren voor het ouderlijk gezin te zorgen, maar „Marie” was een Zondagskind en alles liep haar mee.

Haar eerste rol van beteekenis was „Franciska” in „De dochter van Hazeman”.

In 1882 debuteerde zij bij Willem van Zuylen in „Ouê Vrijers”. Invallende voor Mevrouw de Boer als „Ilka” in „Inkwartiering” vertolkte zij haar rol zóó schitterend, dat van dat oogenblik af haar naam was gemaakt.

Met „Ilka” vierde zij later bij de directie Le

Gras en Haspels waar zij sedert 1884 geëngageerd was te Rotterdam haar eerste benefiet.

Haar tooneelloopbaan is één triomftocht met zeer weinig schaduw en verbazend veel licht. Dit heeft zij in de eerste plaats aan haar zelve te danken, hoewel zij ook met erkentelijkheid spreekt over Louis Moor en niet te vergeten Le Gras.

Den 4den Januari 1891 trouwde zij met Peter Diedrich van Eysden.

Door het vertrek van Jeanne de Groot kreeg zij het emplot van jeune première. Van 1885 af creëerde zij verschillende rollen waarvan de beroemdste wel die van Mad. Sans-Gêne is, de rol die zij opnam voor onze onvergetelijke Beersman en met het manuscript in de hand schitterend speelde en sedert gespeeld heeft met een zeldzamen glans en „verve.”

Anderen rollen waren o.m.: Rabagas, Demi-Monde, De Avonturierster, Mam'selle Tourbillon, Levensdal, Boerencomédie, De eischen der moraal, Kätchen in Alt Heidelberg, Paulette in de Martelaresse, Miss Hobbs, Moeder Gudula in de Vijf Frankforters (hier afgebeeld), Zaza (hier afgebeeld in 't laatste bedrijf) enz. enz.

Nog willen wij niet onvermeld laten de kranige creatie van „Rita Revera” in Hartleben's „Sittliche Forderung”.

Mevrouw van Eysden is echter in haar genre — dat van de „grande coquette” — aan ons tooneel de beste, vol ijver, goede smaak en plichtsbetrachting

steeds goed gemutst, opgewekt, kameraadschappelijk hoe vermoeiend 't reisleven ook zij; daardoor ook een troetelkind van het publiek.

Dat bleek treffend bij haar zilveren jubileum op 11 Maart 1904.

Zij koos de voor een jubileum uitmuntend geschikte rol in het blijspel van Frans von Schönthan „Maria Theresia.”

Het werd een weergalooze hulding in en buiten haar stad, het heele land door, in Leiden spanden de studenten de paarden uit en trokken haar in triomf de stad binnen.

Zij bleef bij al dit dezelfde, de vrouw van zelfkennis en bescheidenheid, sympathiek, ook om haar eenvoud en intiem huiselijk leven. Daarbij iemand van karakter, iemand die zich wist op te offeren voor hare vrienden. De oude Rosier Faassen heeft 't verteld. Bij gelegenheid van zijn 25-jarige „tooneeldienst” speelde zij de rol van Madame Sans-Gêne — den pas van zware ziekte herstelden vriend kon zij niet in den steek laten — en niemand die kon merken, dat haar moeder den vorigen avond overleden was.

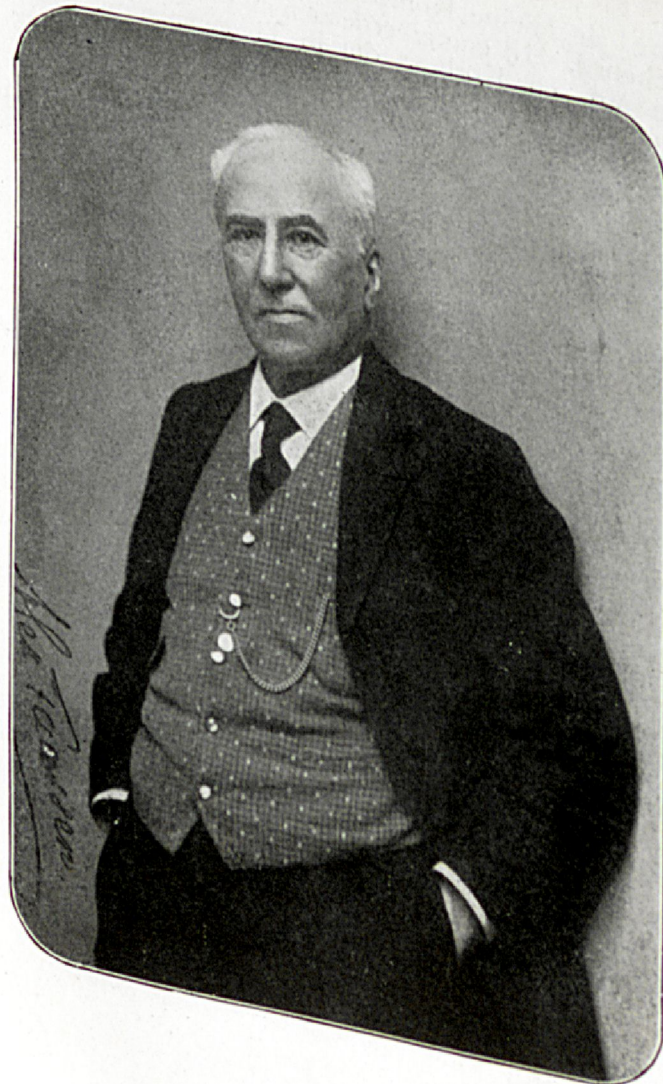

ALEX FAASSEN.

Geb. 8 Augustus 1839
te 's-Gravenhage.

Alexander Faassen, jongere broer van Rosier Faassen, is om zoo te zeggen, op de planken geboren! Zijn vader was regisseur-administrateur, eerst van de Fransche Opera in den Kon. Schouwburg te 's-Gravenhage, later van de Fransche Vaudeville te Amsterdam, waar hij ook directeur werd, ook had hij tijdelijk een eigen theater in de Frederikstraat te 's-Gravenhage. Hier zag Alex het levenslicht. Hij speelde al gauw kleine rollen... die zijn vader scherp kritiseerde... „och, lamme jongen, d'r komt nooit iets van jou terecht!...” 10 jaar oud was toen het jong! Na zijn vaders dood, toen Rosier administrateur van de Vaudeville geworden was, engageerde de toenmalige directeur Lavergne hem als acteur en regisseur voor kleine rollen, daarna kwam hij bij Roobol en Tjasink op het Leidsche Plein. Gewoon aan het modern-natuurlijke van de Franschen, kon hij het echter moeilijk vinden met de ouderwetsche begrippen, die hier nog heerschten en ging dus in 1860 over naar het gezelschap van Jan Ed. de Vries, daarna van Rotterdam naar Den Haag, waar hij 3 jaar bij Valois in den Kon. Schouwburg was, ondertusschen reeds lang in karakterrollen optredende.

Nadien was hij een achttal jaren van het tooneel af, omdat hij zich liet overhalen zijn geluk in den handel te beproeven, doch volgde toen de roepstem van Van Zuylen, die in 1880 een eigen gezelschap in de Kleine Komēdie begonnen was, met Le Gras en den heer Haspels, een gezelschap dat later gedurende zes jaren onder zijn eigen directie stond. Daar speelde hij stukken als: Rosier de Geschandvlekte, Kleine Jacques, enz. en was er alles tegelijk: directeur, regisseur, administrateur en acteur. Aanvankelijk ging 't goed, later slecht en ten slotte

LOUIS GIMBERG.

Geboren 7 September 1880
te 's-Gravenhage.

Louis Gimberg begon zijn tooneelloopbaan bij Brondgeest's Residentie tooneel, dat in 1907 voorstellingen gaf in den Dierentuin te 's-Gravenhage. Spoedig echter werd dit gezelschap weer ontbonden en zwalkte de heer Gimberg dan hier, dan daar: te Amsterdam bij een clubje, dat in het Paleis voor Volksvlijt speelde. — met Bigot op kermissen — voordrachten in gesloten kring enz. enz., tot hij eindelijk in 1908 weer het eerste vaste engagement kreeg bij Van Lier in de Amstelstraat. Hier vervulde hij alle mogelijke emplooiën: typen, raisonneurs, jeune-premiers, vorsten en misdadigers! totdat met de rol van „Graf zu Lehdensburg in „Taptoe” de aandacht op hem gevestigd werd en hij in het volgend seizoen, bij Royaards geëngageerd, dadelijk groot werk te spelen kreeg. Veel succes had hij ook als „Cokane” in de Huizen van den Weduwnaar, „Crofts” in Mevr. Warren's Bedrijf, (hierna afgebeeld), en vooral als „Thompson” de advocaat uit De Vrouw in 't Spel.” Dit laatste speelde hij in één seizoen ± 90 maal! Daarna werd Gimberg (1910) bij de Kon. Vereeniging het Ned. Tooneel voor 3 jaar verbonden.

Zijne voornaamste creaties zijn o.a. „De Bruggenbouwer,” de „Markies” in Miquette en haar moeder, Olivier de Jalin in Demi-Monde, „Papa,” „Bourdelot” in de Volkstribuun, „Alma Viva” in de Bruiloft van Figaro enz.

In het 5de jaar van zijn tooneelloopbaan kan de heer Gimberg dus met voldoening terugzien op den afgelegden weg! Zijn wensch is, om de plaats, die hij zich op het zoo moeilijke pad der kunst veroverd heeft door meerdere routine nog naar voren te brengen. Eene goede leermeesteres heeft hij gehad aan mevrouw Caroline van Dommelen.

MARIE HOLTROP. Een onzer jongste tooneel-
Geb. den 22 Juni 1889 speelsters met nog maar
te Amsterdam. eene zeer korte maar veel-
belovende loopbaan.

Marie Holtrop ontving hare opleiding aan de Tooneelschool dien zij met het einddiploma verliet, ook volgde zij gedurende eenigen tijd de lessen aan de school van Max Reinhard te Berlijn.

In September 1908 kreeg zij haar eerste engagement bij de Kon. Ver. Het Nederlandsch Tooneel waar zij debuteerde als Suzanne in „De Industrieel van Pont Avesnes” en daarop 2 jaar lang voor eene beginnelinge vrij aardige rollen speelde.

Als jong actrice, die gauw en goed vooruit tracht te komen wilde zij hier echter niet blijven en in September 1910 nam zij een engagement aan bij de N. V. Het Tooneel, Directeur Willem Royaards, waar zij sedert gebleven is.

De voornaamste rollen die zij daar speelde waren o.a. Rooie Marie in „De Andere” van Paul Linday; Dolly, (eene van de tweelingen in Bernard Shaw's „Je kunt 't nooit weten”); Germaine in „De Rubicon.” (Hier afgebeeld).

Deze laatste was de eerste groote rol — eene rol waaraan Marie Holtrop wel haar voornaamste succes te danken heeft.

Dan noemen wij nog Enid Stonor in „Een Avontuur van Sherlock Holmes” en ten slotte Esther in „De Violiers” van Willem Schürmann.

Mevrouw RIKA HOPPER. — Rika Hopper, thans mevrouw dr. De Jong, werd in 't jaar 1878 te Assen geboren. Oorspronkelijk was het plan, dat zij in de medicijnen zou studeeren; door eene toevallige omstandigheid echter: het zingen van een liedje ter gelegenheid van een schoolfeest, ... viel aan wethouder Van Lennep haar stem zóó op, dat hij haar verzocht het nogmaals te zingen.

Na dit voorval werden dr. Aletta Jacobs en Marie Speet geraadpleegd en besloot men om haar het Conservatoire te laten bezoeken. Daar zij echter nog te jong daarvoor was, voldeed men aan haar verzoek en ging zij naar de Tooneelschool te Amsterdam. Na het eind-examen in 1893 kwam zij aan het gezelschap onder directie van Jos. v. Lier en Julia Cuypers en debuteerde in de Zondares. Aan dit gezelschap, waar zij veel nog aanleerde, bleef zij verbonden van September tot Mei en kwam in September d.a.v. aan de Kon. Ver. Het Nederlandsch Tooneel. Hier trad zij voor 't eerst op in: Het Licht der Zee, vervolgens o.m. in: Margot, de Bloemenverkoopster, in Lodewijk XIII zoomede in Kleine Dora. Vriendinnetje en Opstanding, welk laatste stuk in hoofdzaak haar naam gevestigd heeft.

Van H. M. de Koningin-Moeder ontving zij eene broche naar aanleiding van het feit, dat zij H. M. bij gelegenheid van een bezoek aan den Stadsschouwburg heeft toegesproken.

De hiernevens gereproduceerde photo stelt haar voor als Katuschka in Opstanding van Leo Tolstoj.

Mevrouw RIKA HOPPER. — Rika Hopper, thans mevrouw dr. De Jong, werd in 't jaar 1878 te Assen geboren. Oorspronkelijk was het plan, dat zij in

de medicijnen zou studeeren; door eene toevallige omstandigheid echter: het zingen van een liedje ter gelegenheid van een schoolfeest, ... viel aan wethouder Van Lennep haar stem zóó op, dat hij haar verzocht het nogmaals te zingen.

Na dit voorval werden dr. Aletta Jacobs en Marie Speet geraadpleegd en besloot men om haar het Conservatoire te laten bezoeken. Daar zij echter nog te jong daarvoor was, voldeed men aan haar verzoek en ging zij naar de Tooneelschool te Amsterdam. Na het eind-examen in 1893 kwam zij aan het gezelschap onder directie van Jos. v. Lier en Julia Cuypers en debuteerde in de Zondares. Aan dit gezelschap, waar zij veel nog aanleerde, bleef zij verbonden van September tot Mei en kwam in September d.a.v. aan de Kon. Ver. Het Nederlandsch Tooneel. Hier trad zij voor 't eerst op in: Het Licht der Zee, vervolgens o.m. in: Margot, de Bloemenverkoopster, in Lodewijk XIII zoomede in Kleine Dora. Vriendinnetje en Opstanding, welk laatste stuk in hoofdzaak haar naam gevestigd heeft.

Van H. M. de Koningin-Moeder ontving zij eene broche naar aanleiding van het feit, dat zij H. M. bij gelegenheid van een bezoek aan den Stadsschouwburg heeft toegesproken.

De hiernevens gereproduceerde photo stelt haar voor als Katuschka in Opstanding van Leo Tolstoj.

A. VAN DER HORST.

Geboren 19 Juli 1868
te Dordrecht.

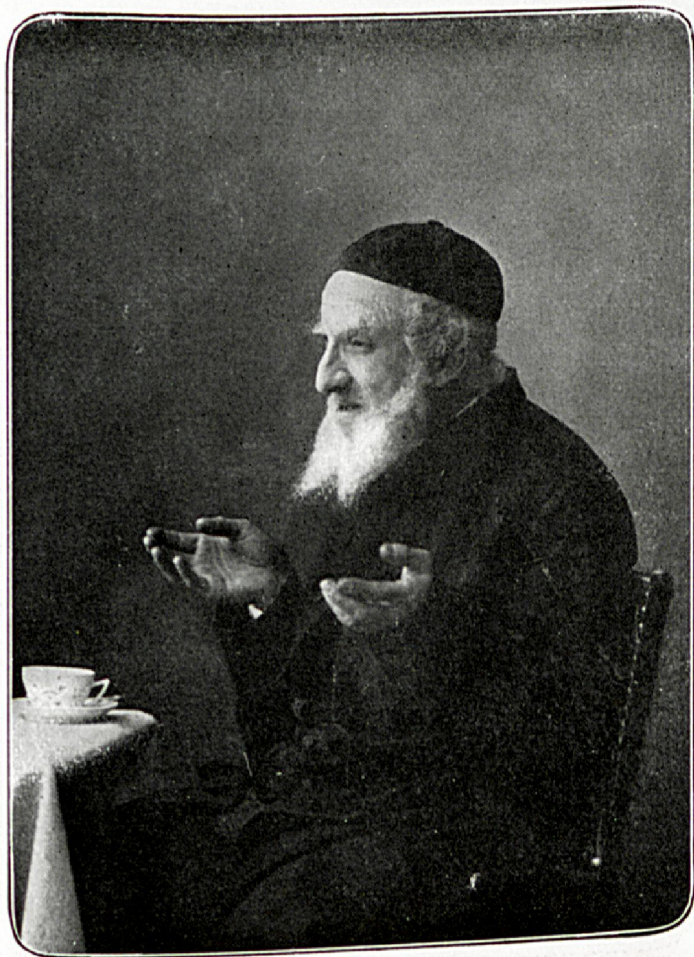
Adriaan van der Horst verliet de Tooneelschool met einddiploma in 1886, na onderwijs te hebben genoten van mevr. Kleine Gartman, mevr. Chr. Stoetz en den heer Le Gras. Zijn eerste engagement kreeg hij in Nov. 1887 bij de Nieuwe Rotterd. Schouwv. Maatsch., dir. Alex. Faassen & Co., regisseur L. H. Chrispijn, speelde daar mede in vele z.g. draken en moderne comedies en verbond zich in 1890 bij den Tivoli-Schouwburg te Rotterdam, dir. Jan C. de Vos en W. v. Korlaar. Daarna ging hij naar Amsterdam. Hier was hij van 1 Sept. 1891 tot 1893 verbonden aan het Tivoli-geselschap, dir. Ch. de la Mar, later van 1 Sept. 1893 af bij de Nederlandsche Tooneel-Vereeniging, directeur L. H. Chrispijn, waar hij begon als Puf in Multatuli's Vorstenschool. In December 1893 werd hij secretaris en administrateur en van 1 Mei 1896 af directeur-voorzitter der Ned. Tooneel-Vereeniging. Tot zijne rollen behooren Amandus in Jeugd van M. Halbe; Malvolio in Driekoningenavond, Vertillac in Huichelaars en Weerhanen, Mortensgard in Rosmersholm, Aslaksen in Een Vijand van 't Volk, De filosoof in Molière's Burger Edelman, De Rebbe in Heyermans' Ghetto, de Jonge Pastoor in diens Zevende Gebod, Kobus in Op Hoop van Zegen (hij speelde deze rol 375 maal), de Vader in Hauptmann's Verzoeningsfeest, Stam in 't Pantser van Heyermans, Hiddes in diens Ora et Labora, Verduin in Boudier-Bakker's Verleden, Hyacinte in Van Eedens Don Torribio, Graaf Lehdenburg in Beyerlein's Taptoe, Cornelis in Bloei maand, Pastoor Bronk in Allerzielen, Thijs Banes in Uitkomst, No. 113 in Feest, De Professor in de Groote Vlucht, de Grootvader in de Opgaande Zon, alle zes stukken van Heyermans.

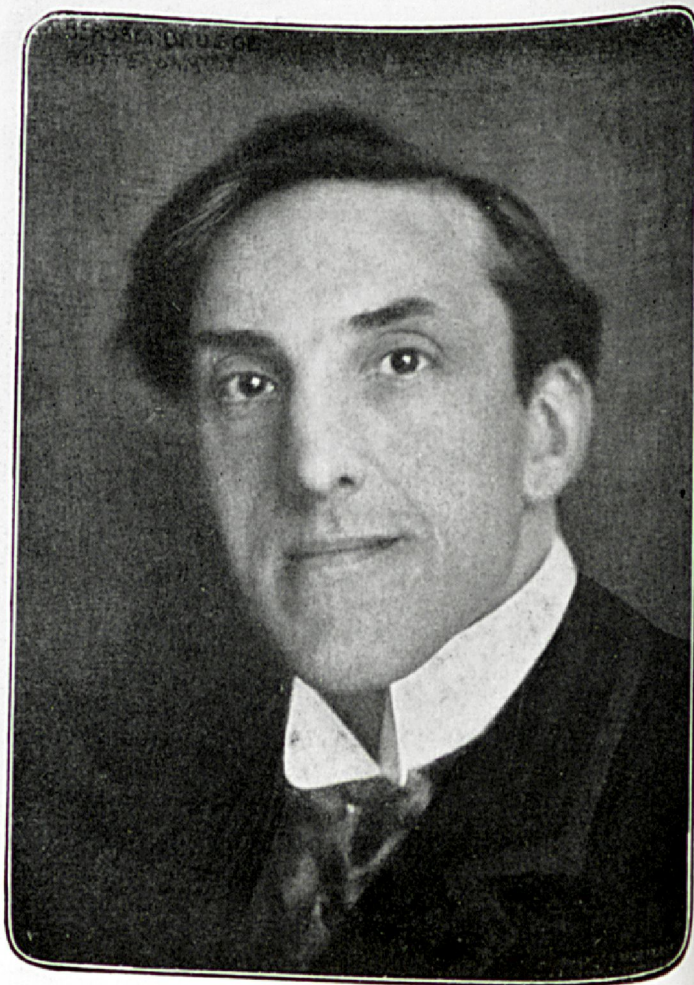
Sinds 1904 was hij ook regisseur der Ned. Tooneel-Vereeniging, had als zoodanig de leiding o.a. van Hebbels Maria Magdalena, Molière's Ingebeelde Zieke, Björnsons Boven Menschelijke Kracht II deel, Hauptmann's Hannele's Hemelvaart, verschillende Heyermans-stukken, Van Eedens Be-loofde Land, het Poortje enz. enz.

1 Sept. 1911 trad hij uit de Ned. Tooneel-Vereeniging en verbond zich als waarn. directeur en regisseur bij de N. V. het Tooneel, dir. W. Roy-aards, speelde daar o.a. dr. Rank in Nora, Marius Kolberg in mevr. Boudier-Bakker's Het Hoogste Recht en had van deze stukken ook de regie.

Met de Ned. Tooneel-Vereeniging trad hij in Juni 1895 te Berlijn in het Deutsches Theater op en in April 1908 in het Hebbel Theater aldaar.

Sedert den 1sten Sept. 1912 is Van der Horst door het gemeentebestuur van Antwerpen be-noemd tot directeur van den Kon. Ned. Schouw-burg te Antwerpen.

**Mevr. W. E. J. VAN
DER HORST.**

Mevrouw Wilhelmina Elisabeth Jacoba van der Horst-van der Lugt Melsert werd geboren in Den Haag. Zij begon haar loopbaan bij de N. Rotterd. Schouwv. Maatsch. dir. Alex. Faassen & Co. in 1886 tot 1890. Zij speelde daar in verschillende oude drama's, blijspelen enz. Bij de oprichting van het Tivoli-gezelschap, dir. Jan C. de Vos en W. v. Korlaar, werd zij daarbij geëngageerd en bleef daar tot ult. Aug. 1891. Tot einde Augustus 1893 was zij nu verbonden bij het gezelschap onder directie van Charles de la Mar te Amsterdam en ging toen over bij de Ned. Tooneel-Ver., directie L. H. Christijn, waar zij in December 1893 sociëtaire werd. Bij de N. T. V. was zij tot 1 Sept. 1911 om daarna over te gaan naar de N. V. het Tooneel, dir. W. Royaards. Bij dit gezelschap vierde zij in Nov. 1911 haar 25-jarig tooneel-jubileum als Nora in Ibsen's stuk van dien naam. Van Sept. 1912 af is zij verbonden aan den Kon. Ned. Schouwburg te Antwerpen, waar haar echtgenoot tot directeur werd benoemd.

Jarenlang hebben wij de kunst van mevr. v. d. Horst mogen bewonderen aan de Ned. Tooneel-Vereeniging, die immers geheel het moderne repertoire toegeneigd was en die steeds weer nieuwe en nieuwere stukken voor het voetlicht bracht.

In die stukken vond mevr. v. d. Horst gelegenheid, om haar talent ten volle te ontplooien en haar optreden in de vrouwelijke hoofdrollen van zoo menig stuk van Heyermans, Hauptmann, enz. deed haar kennen als een fijngevoelige actrice, die slechts haar kracht zocht in werkelijk ontroeren, zonder ooit haar toevlucht te nemen tot eenigerlei pose of trucs. En dat is haar steeds volkomen gelukt.

Rollen, door haar gecreëerd en gespeeld, zijn

o.a. Anna in M. Halbe's Jeugd, Käthe Vockerath in Hauptmann's Eenzamen, Viola in Driekoningenvond, Hanna in Multatuli's Vorstenschool, Rose in Ghetto, Jo in Op Hoop van Zegen en andere hoofdrollen in Heyermans-stukken; Greta in Reyneke v. Stuwe's de Zonde, Bertha in Uit eigen Wil van Frans Mijnsen, Toinette in de Ingebeelde Zieke van Molière, Klara in Maria Magdalena van Hebbel, Eva Kolberg in mevr. Boudier-Bakker's Hoogste Recht, Jacqueline in Bernstein's Langs een Omweg, Klara in Björnson's Boven Menschelijke Kracht I en Rachel in Boven Menschelijke Kracht II, Zuster Martha in Hannele's Hemelvaart, Charlotte in Bataille's Schandaal.

Zij trad met de Ned. Tooneel-Vereeniging te Berlijn op in 1895 en 1908 in het Deutsches en Hebbel Theater, speelde daar Faassen's Anne-Mie, Suze in Vriend Fritz, Käthe Vockerath in Hauptmann's Eenzamen, Jo in Op Hoop van Zegen, Lotte in Het Zevende Gebod, Toinette in de Ingebeelde Zieke, Rita in Allerzielen, Mevrouw Hart in De Meid en Christina in Clara Viebig's Toevluchtsoord. De hiernevens afgebeelde photo geeft mevr. v. d. Horst als Rita in Allerzielen.

NICO DE JONG.

Geboren 26 Juni 1876
te Rotterdam.

Nico de Jong werd 26 Juni 1876 geboren. Hij debuteerde in September 1895 onder directie van Le Gras en Haspels en wel in De Schoonzoon van mijnheer Poirier (Rosier Faassen als Poirier, Brondgeest als Schoonzoon). Jan C. de Vos was toen regisseur en 't is met de grootste bewondering dat De Jong terugdenkt aan de bovenmenselijke inspanning, waarmee Jan C. getracht heeft een bruikbaar acteur van hem te maken. Veel ook heeft hij te danken aan Dirk en Jaap Haspels, Willem van Zuylen, Rosier Faassen, mevr. Beersmans, mevr. Burlage Verwoert enz.

Later verbond Nico de Jong zich aan den Tivoli-Schouwburg, dir. Frits Bouwmeester en Jan Mulder, totdat hij in 1900 weer geëngageerd werd bij v. Eysden, Grooten Schouwburg, Aert v. Nesstraat, waar hij thans nog deel uitmaakt van het gezelschap. Op de photo zien we hem in 'n bekende rol: n.l. Frans van Laar in Met den Handschoen getrouwd.

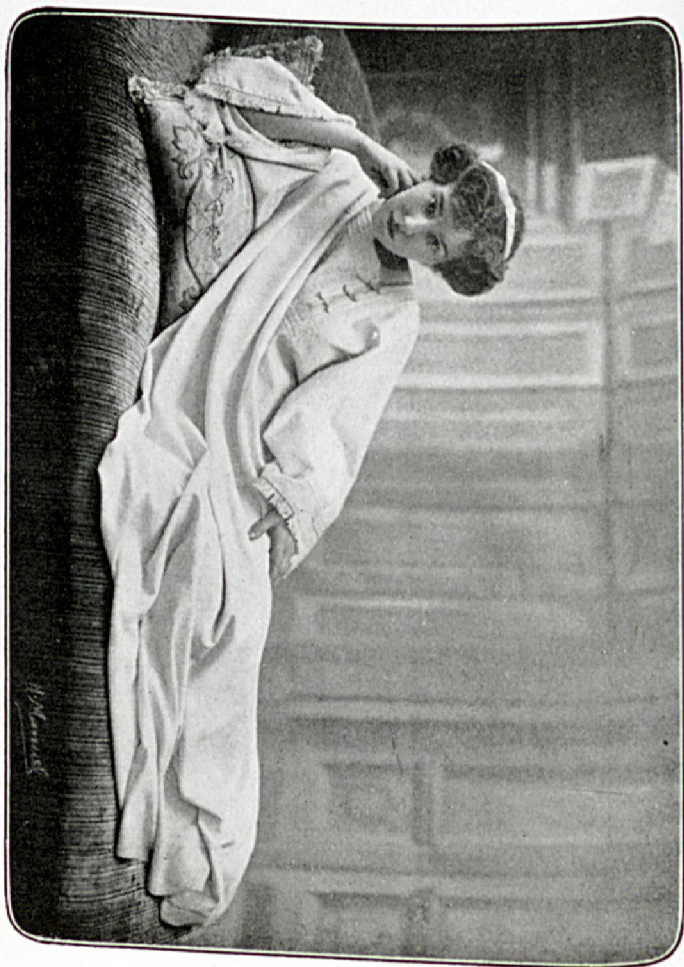

MARIE KALFF. Marie Kalff werd te Amsterdam geboren.

Na slechts korten tijd les genomen te hebben bij Segond-Weber en Marie Kolb van de Comédie française, debuteerde zij al dadelijk in het Théâtre de l'Oeuvre, onder directie van Lugné Poe.

Tot de rollen, die zij te Parijs creëerde, behooren: Les Ames ennemies van Hyacinthe Loyson, Le Réveil de l'Instinct en Les Possédés (zie photo hiervan) van Lenormand, Le Roi Sans Couronne van St. G. de Boutélier, la Visionnaire van Joseph Renand etc. Verder speelde zij ook veel: La Vierge Folle, la Sacrifiée, le Carnaval des Enfants, Poil de Carotte, le petit Eyolf, l'Ennemie du Peuple etc. Marie Kalff trad ook op in het Théâtre Antoine en in het Théâtre des Arts.

J. P. Kelly

Report and abstract of the statistics and
financial condition of the State for the year 1901

J. PH. KELLY.

Geb. 12 Aug. 1854
te Amsterdam.

Johannes Philip Kelly is de bekende Amsterdamsche komiek, de man die alleen al bij zijn verschijnen de menschen aan het lachen brengt! Op 13-jarigen leeftijd had hij de hoogste klasse der Lagere School doorloopen en spoedig zag hij zijn grootsten wensch vervuld, toen hij als jong rijtuigschilder in de leer kon komen op een salaris van 40 cts. per week. De ontgoocheling bleef echter niet lang uit en Kelly wist niet hoe gauw hij van baantje zou veranderen. Met steeds hernieuwde geestdrift verwisselde hij achtereenvolgens alle mogelijke baantjes: goudsmid, rijtuigmaker, kruidenier, lithograaf, binder, waarin hij zich steeds op den vaardigen omgang met stoffer en blik moest toelagen.

Kelly was niet voor werkplaats of winkel geschikt, dit bleek maar al te duidelijk.

Eindelijk gebeurde echter 't wonderbaarlijke: Kelly kwam en bleef aan eene groote binderij, bleef daar volle drie jaren!

Totdat een kameraad hem voor het eerst meetroonde naar de komedie van Grader op de Weteringschans onder voorwendsel van naar de catechisatie te gaan. Van toen af was Kelly onder den ban van het tooneel. In de werkplaats improviseerde hij voorstellingen en na een funkleine rollen.

Spoedig hakte hij den knoop door en liet het boekbinden varen. Hij verbond zich al gauw met de Gebr. Culp, waardoor hij in Groningen te land kwam.

Het was een rondtrekken door het geheele land, gepaard met allerhande, dikwijls kluchtige, meestal minder aangename avonturen. Ten slotte kwam

hij weer terug te Amsterdam in de Keizerskroon (Beems), Pierre de Boer en Henri Morriën in Tivoli. Daarna ging hij over naar Frascati, directie Prot. Aan dit gezelschap bleef hij dertien jaren verbonden. Het repertoire bevatte sedert uitsluitend operetten; vóór dien tijd was er meer afwisseling, n.l.: drama's en blijspelen geweest.

In 1892 volgde weer een nieuw trekken van den eenen schouwburg naar den anderen; het waren: De Artis (Hollandsche) Schouwburg (Kreeft en Buderman); Prot, Holl. Schouwburg, Paleis voor Volksvlijt (La Mar en Barendse), Van Lier; hier speelde hij pl.m. 300 maal de rol van Brave Hendrik in de revue Luilekkerland.

Eindelijk in 1898 kwam hij weer terug bij Prot. Sedert Sept. 1911 geeft Kelly, verbonden met Lageman, matinées en maakten zij eene tournée door ons land.

Na Sept. 1912 is Frascati aan particulieren verhuurd en nu zullen Kelly en Lageman waarschijnlijk voorgoed zelfstandig optreden.

Mevr. PH. VAN
KERCKHOVEN-JONKERS. Mevrouw Philomène van Kerckhoven—Jonkers werd 1 Oct. 1863

te Antwerpen geboren. Op haar iode jaar speelde zij reeds kinderrollen mede bij dilettanten-gezelschappen, totdat ze onder leiding kwam van prof. Jan van Beers, later van Jos. van den Branden, bij wien zij 7 jaren werkte.

Na 't seizoen (1881—82) aan het Alhambra-theater verbonden te zijn geweest als operettenzangeres, debuteerde zij tegelijk met den heer Van Kerckhoven, in Onze Vrouwen in den Vlaamschen Schouwburg te Antwerpen. 7 Jaren bleef zij daar, ook wel optredend als Fransche actrice, totdat zij in 1889 met den heer Van Kerckhoven, die inmiddels haar echtgenoot geworden was, naar Rotterdam kwam en zij beiden bij het Rotterdamsch gezelschap, directie Le Gras en Haspels, geëngageerd werden.

Hier gaf zij veel uitmuntende creaties, voornamelijk dramatische rollen b.v. Hanna in Vorstenschool, Fulvia in de Stem van het Hart, Musette in Murger's Vie de Bohème, Suze in Vriend Fritz, Ophelia in Hamlet, Pierrot in de bekende pantomime de Verloren Zoon, enz enz. 12 April 1907 mocht zij haar 25-jarige tooneel-loopbaan herdenken, en jubileerde in de rol van Vrouw Rousset in Blanchette en in die van Sidonie in Zenuwachtige Vrouwen.

Kort daarop vertrok het echtpaar Van Kerckhoven uit Rotterdam; met eenige Vlaamsche confraters hadden zij zich tot een nieuw gezelschap gevormd, dat te Antwerpen in het Hippodrome ging spelen. De illusie om het Belgisch tooneel op hooger peil te brengen werd echter een groote teleurstelling. Na een jaar keerden zij weder naar Holland terug en sloten zich aan bij het gezelschap Royaards.

Mevr. VAN KORLAAR-
van DAM.

Mevrouw Alida
Wilhelmina Francis-
ka van Korlaar—van
Dam is 27 Januari

1856 te Heidelberg uit Hollandsche ouders geboren.
Van haar 13de tot 16de jaar bezocht zij de Tooneelschool van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen te Amsterdam. Toen werd zij geëngageerd door Victor Driessens te Antwerpen, kwam na een jaar echter naar Rotterdam, waar zij speelde onder directie van Albregt en Van Ollefen, daarna tot 1881 bij Le Gras, Van Zuylen en Haspels, totdat dit laatste gezelschap uiteenging en zij bij Van Zuylen verbonden werd. (Kleine Komodie.)

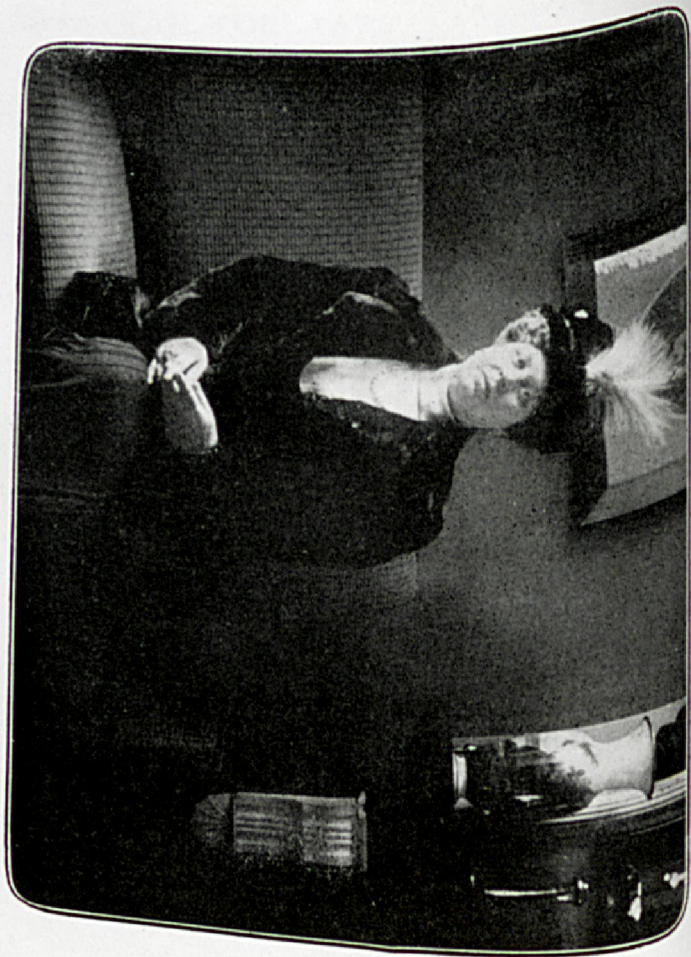
Bij de oprichting van den Tivoli-Schouwburg in 1890 ging mevr. v. Korlaar naar dit gezelschap over en bleef er tot 1895. Sedert dien tijd maakt mevr. v. Korlaar deel uit van het gezelschap der K. V. Het Nederlandsch Tooneel te Amsterdam.

Onder de creaties van mevr. v. Korlaar behooren: Suze in Vriend Fritz, Kaatje in De Getemde Feeks, Miquette en haar moeder, Tante Truus in de Veroveraar (photo hiernevens) enz.

21 Jaar is mevr. v. Korlaar te Rotterdam werkzaam geweest. Zij heeft veel te danken gehad aan den heer Le Gras, onder wiens directie zij de reis mede maakte, die het Rotterdamsch gezelschap in 1880 ondernam naar Londen.

In het Imperial-theatre aldaar trad zij op in Anne-Mie, in Vriend Fritz en in Janus Tulp.

A. C. KREEFT.

Geboren 9 Febr. 1854
te Amsterdam.

Voor zijn optreden bij het gezelschap Prot was Kreeft schilder en penseelschrijver. Hij zong in de Katholieke Kerk en was een hartstochtelijk liefhebberij-acteur. Eenmaal aan het gezelschap Prot verbonden in 1876 was het eerst een rondtasten naar genres. Zijn eerste rollen als liefhebberij-acteur waren: Lagardère in De Gebochelde, Lazaro in 't stuk van dien naam, Fridolin in De gang naar de ijzersmelterij en andere eerste rollen van dien aard.

Maar de „vis comica”, hem aangeboren, werd spoedig opgemerkt en ontwikkeld door Prot, die met hem het operette-genre in eere bracht.

Kreeft trad toen in een 45-tal operetten op en bovendien vervulde hij nog de hoofdrollen in een aantal blijspelen.

In 1892 richtte Kreeft in vereeniging met Jan Buderman den Artis-Schouwburg op, die echter een kort bestaan had (tot 1894). Daarna trad hij op bij de Gebr. Van Lier, totdat hij zich op 43-jarigen leeftijd als opvolger van Jacques de Boer aan het Kon. Nederl. Tooneel verbond als komiek; hij debuteerde op het Leidsche plein in Tooneel-spelers thuis.

Toen hij het K. N. T. verliet, werd hij mede-

directeur van het Rembrandt-theater, waar hij geregeld optreedt.

Wat al verschillende karakters heeft deze hoogst beschaafde kunstenaar ons voorgetooverd zonder ooit in herhaling te vallen, steeds geacheveerd in spel en manieren, nooit gedwongen grappig, altijd hoogst komisch.

Tevergeefs zoekt men bij hem naar eenige overdrijving, waartoe anders het genre operette zoo licht aanleiding geeft. Toegerust met eene groote mate van natuurlijken humor, weet hij als 't ware de bedoeling der schrijvers te raden, men voelt dat zijne opvatting de juiste is, altijd is hij waar en natuurgetrouw.

Hiertoe draagt veel bij de bijzondere zorg, die hij steeds aan zijne grime wijdt en de groote macht, die hij over zijne gelaatstrekken heeft. Kreeft verstaat het ook eene rol met zijn spel aan te vullen.

Nevenstaande photo geeft Kreeft in Nacht-asyl van Gorki.

C. D. VAN DER LUGT Deze tooneelspeler
MELSERT. werd geboren te Rot-

terdam, bezocht de
Tooneelschool van 1898—1902, terwijl hij reeds geëen-
gaged was bij de Nederlandsche Tooneel-Ver-
eeniging, waar hij 1 Maart 1898 debuteerde.

In 1902 behaalde hij zijn diploma. Bij de
Nederlandsche Tooneel-Vereeniging speelde Van
der Lugt Melsert o.a. Helbig in Beyerlein's Taptoe,
Barend in Op Hoop van Zegen, de Secretaris in
Maria Magdalena. Sinds 1906 bij het Rotter-
damsch Tooneelgezelschap verbonden (directeur
P. D. van Eysden), vervult hij rollen als deze:
Spiridio in Vorstenschool, Frits in Aleid, Henri de
Flavigneul in Vrouwenkrijg, Willem Bijlevoorde
in Eenzaam van Fabricius (photo hiernevens), Paul
Abel in $2 \times 2 = 5$ (van G. Wied), Hans in Jeugd
van Max Halbe, Armand Duval in Marguerite
Gautier, Prinzivalle in Monna Vanna, Trissotin in
De Geleerde Dames enz.

ELSE MAUHS.

Geboren 25 Januari 1885
te Mühlheim bij Keulen.

Else Mauhs bezocht tot haar veertiende jaar de hogere burger-school te Keulen. In 1899 emigreerden haar ouders naar Amsterdam.

Bestemd om tot concertzangeres te worden opgeleid, bezocht zij aldaar van haar 14de tot haar 18de jaar de school voor Vocale en Dramatische Kunst onder directie van Cato Esser, aan wie zij haar succes als tooneeliste zegt verschuldigd te zijn. Het was dan ook op aanraden van Cato Esser dat zij aan het tooneel ging.

Onmiddellijk na het verlaten van de school voor Vocale en Dramatische Kunst vond zij een plaats bij het Rotterdamsch Tooneelgezelschap, waar zij in November 1903 debuteerde in La Souris en kort daarna in Het onbeschreven blad.

Zooals bijna alle tooneelisten heeft ook Else Mauhs haar lievelingsrollen. Hiervan noemen wij: Liefde waakt, Colette, Josette, Benjamine en Prime Rose.

Else Mauhs is tot nog toe steeds aan het Rotterdamsch Tooneelgezelschap verbonden gebleven.

MARCEL MIJIN.

Geboren 23 Augustus 1865,
te Antwerpen.

Ofschoon zijn vader hem voor den dienst bestemd had, voelde zich Mijin veel méér tot het Tooneel aangetrokken, zoodat hij op 18-jarigen leeftijd, na een leertijd in Antwerpen te hebben doorgemaakt, te Brussel debuteerde bij Colombet en Vilano. Een jaar lang kreeg hij daar kleine rollen te spelen in de Fransche taal, de taal, die hij altijd nog graag spreekt. In Holland werd zijn loopbaan voortgezet, eerst een jaar bij Le Gras en Haspels, in 1891 bij Van Lier, in 1892 bij Ch. de la Mar, in den Tivoli-Schouwburg, in 1893 bij de Ned. Tooneel-vereening, waar hij debuteerde als Van Huisde in Vorstenschool van Multatuli, later in de Salon des Variétés, om daar met Pothorst en Ducaju een directie te beginnen, totdat Rademaker, de pachter van het Casino in Den Haag, hem vroeg om een gezelschap samen te stellen en hij daar regisseur en 1ste acteur werd. Door tegenwerking van den exploitant moest hij echter zijn ontslag nemen en trok hij weer naar zijn geboorteland. Hier verbond hij zich bij Hendrix en Rans. Uit dien tijd dateert o.a. zijn creatie van Nero in Het Teeken des Kruises.

Op zekeren dag ontving Mijin echter een telegram van den Griekschen Consul Rud. Lehmann

om in het Hollandsch de titelrol te willen vervullen in het drama Sherlock Holmes.

Zich niet lang bedenkende, vroeg hij ontslag en kwam in Amsterdam, daarna naar Londen, om het stuk te zien, maakte kennis met den schrijver en werd nu voor 30 avonden geëngageerd. Zes en een halve maand deed hij geheel Holland genieten, waarna de Raad van Beheer der Kon. Vereeniging hem engageerde en 1 Augustus 1901 debuteerde hij nu dan ook in den Stads-Schouwburg. Veel heeft Mijin in de laatste jaren gewerkt. Uit zijn repertoire stippen wij aan: Beren Jozef in Gier Wally, Spanoff in Fedora, Maurits van Saksen in Adrienne Lecouvreur, Kletsch in Nachtsyl, Strechmann in Rosa Berndt en vooral zijn Svengali in Trilby, in welke rol hij 10 Dec. 1908 zijn 25-jarige tooneelloopbaan herdacht.

Samengewerkt heeft Mijin o.a. met Driessens, La Roche, I. en J. Haspels, mevr. Beersmans, Julia Cuypers, Bouwmeester, mevr. Mann-Bouwmeester, Jan C. de Vos, mevr. Tartaud-Klein, enz. Mijin ontving het gouden kruis van Officier multualiste der rente mutuelle Belge.

Vorenstaande photo beeldt Mijin af in de rol van Prins Nekludoff in Opstanding.

L. B. J. MOOR. De heer Moor kreeg zijn
Geb. 12 Febr. 1837 te opleiding voor het tooneel aan
's-Gravenhage. de Rederijker-kamer Achilles
(onder de zinspreuk: Door den

tijd wordt de spruit een boom) te Amsterdam.
In Sept. 1854 trad hij voor 't eerst op in den
Amsterdamschen Stads-Schouwburg onder dir.
van I. Eduard de Vries, in 1860 verbond hij zich
aan den Rotterdamschen Schouwburg (Coolsingel),
waar toen ook de Vries directeur geworden was.
Omstreeks '63 zag Moor in Parijs la comédie
naturelle. Tot op dien tijd heerschte aan het
Tooneel de — om zoo maar eens te zeggen —
gezwoelen, hoogdravende uitspraak en hoewel eerst
tegenstander van deze Parijsche nieuwigheid werd
Moor spoedig een warm voorvechter! Hij was
de ijsbreker, die ons de natuurlijke dictie en het
natuurlijke stemgeluid bracht, die een jaar of vijf,
zes moest doorwerken en volhouden, ten prooi aan
verwijten van nonchalance en voortdurende mis-
kenning, totdat volgelingen kwamen en het pu-
blik ook eindelijk overtuigd en gewonnen werd!

Echter, in een stuk als b.v. Richard de Derde van
Shakespeare blijft de natuurlijke dictie misplaatst.
Moor werd achtereenvolgens geëngageerd bij
de Vereeniging Het Nederlandsch Tooneel te
Amsterdam, in 1882 bij de directie W. van Zuylen
te Rotterdam (kleine Schouwburg aan den Cool-
singel), 2 jaren later bij de directie A. P. Voitus v.
Hamme, Parkschouwburg te Amsterdam, in 1885
bij de directie A. van Lier, Grand théâtre te
Amsterdam, bij de directie Kreukniet en Poolman,
Salon des Variétés te Amsterdam. Daarna speelde
hij een tijdlang gastrollen in Nederland en België,
totdat hij ten laatste bij de directie P. D. van Eysden
verbonden werd, Grootte Schouwburg te Rotterdam.
Ook heeft de heer Moor een tijdlang (1879—81)

den Amsterdamschen Schouwburg geëxploiteerd als lid der directie Van Ollefen, Moor en Veltman. Onder zijn vele creaties behooren: de rol van Tholosan in Vrienden van ons (Sardou), Otello, Lagardière in De Gebochelde, Sullivan, Martius de Prêle in De Adellijke Schoonzoon, Hamlet (photo hiernevens) enz.

In Sept. 1912 had de heer Moor een 58-jarige tooneelloopbaan achter den rug. Hoewel hij zich teruggetrokken heeft als regisseur van het Rotterdamsch Tooneelgezelschap, denkt hij er niet aan om er het bijtje bij neer te leggen en heeft zich alweder als regisseur verbonden aan De Tooneelvereniging, het gezelschap te Amsterdam, waarvan Heyermans artistiek leider is. Over het tegenwoordige Tooneel is Moor minder goed te spreken. Het wordt meer een opzeggen, geen comédie-spelen, het goede wordt overdreven, stem en dictie zijn nu kleurloos. Een mooi ontwikkeld, krachtig stemgeluid is overbodig geworden... de sterren onder de Nederlandsche Tooneelspelers natuurlijk niet te na gekomen.

EMMA MOREL.

Emma Morel voelde als kind reeds veel voor het Tooneel en ontving haar opleiding aan de Tooneelschool, die zij in Juli 1901 met einddiploma verliet, terwijl haar tevens de onderscheiding „met lof” werd toegekend. Veel hebben tot haar vorming bijgedragen mevrouw Holtrop-van Gelder en de heeren Jan C. de Vos en Henri van Kuyk.

In Augustus werd zij geëngageerd bij de Kon. Ver. Het Ned. Tooneel, waaraan zij nog verbonden is. Zij debuteerde als Thora Bratsberg in De Bond der Jongeren van Ibsen. Haar voornaamste rollen waren: Cathos in Belachelijke Hoofsche Juffers, Marianne in Tartuffe, Lucile in Verliefd en Twist, Suzanne in Een wereld, waarin men zich verveelt, Clara in Domheidsmacht van Marc. Emants, Emmy von Hohenstein in Hofgunst, Prinses Lizi in Prinses Lizi, Miquette in Miquette en haar moeder, Emma in Dokter Klaus, Dora in Boete van mevr. La Chapelle-Roobol, Beate in De Redder, Sara Burgerhart (photo hiernevens) en Freuleken in de stukken van dien naam, enz.

Hofgunst en Prinses Lizi zijn door haar zelf vertaald. Haar répertoire bestaat uit ernstige en vroolijke rollen, beide genres trekken haar aan.

JAN MUSCH.

Geb. 22 December 1875,
te Amsterdam.

Hij kwam in September 1891 aan het tooneel, aanvankelijk als volontair in het Salon de Variétés, onder directie van Kreukniet en Poolman. Zijn eerste optreden was als korist in de revue De Doofpot. Na ontbinding van dit gezelschap is hij eenige jaren werkzaam geweest bij reizende gezelschappen en kwam in 1899 bij de Ned. Tooneelvereeniging, waaraan hij ongeveer negen jaar verbonden is geweest. In 1908 maakte hij een tournée door Ned. Indië. Na zijn terugkomst sloot hij zich aan bij Het Tooneel onder Willem Royaards.

Onder de rollen, die Jan Musch heeft uitgebeeld, noemen wij de volgende: Lucifer en Uriël in Lucifer van Vondel; advokaat Destournelle in Jonkvrouw de la Seiglière; Mark Violier en M. van Keulen in de Violiers van W. Schürmann; de Anarchist in Van Eden's Beloofde Land; Koster in Allerzielen; Lehmkul in Telefoongeheimen; Emil Dornwald in de Weg naar de Hel; de Vader in Fatsoenlijke Menschen.

D. B. W. VAN OLLEFEN.

Geboren 22 Mei 1858, te Amsterdam.

Daan van Ollefen (in de tooneelwereld meer bekend als Oome Daan) verhuisde in 1864 met zijn ouders naar Rotterdam. In Bartelman's lijdën speelde hij voor 't ondeugende zoontje van Bartelman (dit was dus feitelijk zijn debuut); later speelde hij Rafaël in Vrienden van ons en de goede uitbeelding van die rol was oorzaak dat zijn vader hem toestond aan het Tooneel te gaan. Na in Augustus 1873 meegespeeld te hebben in De Alpenkoning en De Menschenhater werd hij als volontair aangenomen bij de directie Albregt en Van Ollefen. In 1876 kwam hij bij het Ned. Tooneel en debuteerde daar met de jongensrol in De Groote Schootmans. Van September 1879 tot September 1882 was hij verbonden bij Van Ollefen, Moor en Veltman, daarna bij W. van Zuylen, Voitus van Hamme, Alex Faassen, Kreukniet en Mutters, Ch. de la Mar, Kon. Ver. Het Ned. Tooneel, Lyrisch Tooneel, Haarlemsch Tooneel, Frank, het Utrechtsch Tooneel, het Amsterdamsch Tooneel en sinds Aug. 1908 bij Royaards. 't Spreekt van zelf dat hij zoowat de heele oude garde heeft gekend! Hij heeft 't voorrecht gehad te spelen met artiesten als de dames Sandrock—ten Hagen, Picéni, Corijn, A. de Vries, M. Verstraeten,

Albregt—Engelman, Kleine-Gartman, Ellenberger en de heeren: Albregt, Moor, K. Vos, Van Zuylen, Veltman, Morin, Alex Faassen, Louis en Fritz Bouwmeester... om nu alleen maar de voornaamste te noemen en van de jongere generatie niet te spreken!

Tot zijn beste rollen worden gerekend: Pétiillon in Bébé, Cardot in Judas, Bloemhoven in S of Z, Cocardasse in De Gebochelde, Markies de Porcelet in Zaken zijn zaken, Hintzelmann in Het Zomerreisje, de Prins van Guatamala in De Wrijfdokter, de tooneelspeler in Nachtasyl, Tjetjereff in Klein burgers (photo hiervoor), de Gouverneur in De Revisor, Engstrand in Spoken, Asmode in Adam in Ballingschap.

Mevr. GUSTA POOLMAN. Mevrouw Gusta Augustina Johanna Poolman, dochter van mevr. Christina Poolman begon op 15-jarigen leeftijd haar tooneelloopbaan bij de Kon. Ver. Het Nederlandsch Tooneel. Zij bleef er slechts korten tijd, om daarna bij Ch. de la Mar te debuteeren als Emma in Dokter Klaus, opgevoerd in het gebouw van den Werkenden Stand. Vervolgens was zij verbonden aan het gezelschap van Kreukniet en Mutters, directeuren van den Salon des Variétés, trad er op in verschillende nieuwere tooneelwerken, die door deze directie voor het eerst hier te lande werden opgevoerd, totdat de Tivoli-Schouwburg in 1890 te Rotterdam gesticht werd en de directie De Vos en Van Korlaar haar daarvoor engageerde. Vijf jaren, totdat deze directie ophield te bestaan, maakte zij deel uit van dit gezelschap.

Na een jaar zonder engagement te zijn geweest verbond zij zich (zomer 1898) bij de Vereenigde Rotterdamsche Tooneelisten (dir. Le Gras & Haspels) waar zij het emplooi vervulde van Soubrette en Jeune première. In haar Tivoli-jaren creëerde zij o.a. Maria in Het Goudvischje (van Van Nouhuys), Magda in Het Ouderlijk Huis (van Sudermann) Kathinka in Onze Don Juan's, Glorinde in Mijnheer

en mevr. Mongodin, Eva in Noodlot (van Couperus), Musotte (van Guy de Maupassant) en speelde en zong de titelrol in Juffrouw Nitouche. Verder trad zij nog op als Ophelia in Hamlet, als Beatrice in Veel Leven om Niets, als Athenaïs in een Verschrikkelijke Dochter, als Louise in de Twee Weezen en als Dora in het stuk van dien naam (van Sardou), een harer lievelingsrollen. Te Gent, Antwerpen en Brugge speelde zij Het Goudvischje.

Mevr. De Vos—Poolman vertolkt bij voorkeur karakterrollen, liever ernstige dan komische... Zooals men weet, is zij gehuwd met Jan C. de Vos en met hem (vanaf 1901) verbonden aan de Kon. Ver. Het Ned. Tooneel. In de laatste jaren speelde zij o.a. Käthe in Oud-Heidelberg, Susanna in Het Huwelijk van Figaro en hoofdrollen in Papa, De Tegenpartij, Langs een Omweg, enz.

HENRI POOLMAN.

Geb. 18 Juni 1853 te
Amsterdam.

Henri Poolman kreeg zijn opleiding voor 't Tooneel bij het bekende kindergezelschap van Verwoert in Den Haag. Door tegenstand zijner ouders, die hem niet aan 't Tooneel wilden hebben, debuteerde hij eerst op 18-jarigen leeftijd in Tivoli te Amsterdam (dir. Henri Morriën). De eerste rol, die hij daar speelde, bestond slechts uit vier woorden! — doch spoedig kreeg hij belangrijker werk te doen en nadat hij eerst nog 15 maanden gediend had als milicien, kwam hij weer bij Morriën terug. In 1872 ging hij echter over naar het gezelschap Judels en Bouwmeester... verliet na 4 jaar het land en was nu achtereenvolgens verbonden bij Victor Driessen, te Antwerpen en Edmond Hendricks te Brussel, om vervolgens deel uit te maken van 't gezelschap het Nederlandsch Tooneel, afd. Rotterdam. In 1886 ging Poolman opnieuw naar Amsterdam, waar hij in Tivoli speelde tot 1889, werd toen zelf directeur van den Salon des Variétés met Kreukniet te zamen, om daarna in Maart 1894 weer naar de Maasstad te trekken en als 1e komiek met de directie De Vos en Korlaar den Tivoli-Schouwburg te bespelen. Met den heer Joosten nam hij eenige jaren later zelf de directie van dit theater in handen. Sedert 1899 is Henri Poolman

aan den Grooten Schouwburg verbonden. Bizon-
dere voorliefde voor rollen heeft Poolman niet.
„Hier in het land heeft een acteur geen emplooi en
moet dan wel van alle markten thuis zijn!” zoo zegt
hij; „de eene rol speelt men dan ook beter dan de
andere en 't is dikwijls zóó, dat men het meeste
voelt voor hetgeen men 't minst goed doet!”...

Verschillende creaties van hem zijn: Vader
Rousset in Blanchette van Brieux, (photo hier-
nevens), De Overste in Het Ouderlijk Huis van
Sudermann, Mascarille in Belachelijke Hoofsche
Juffers, de Baron in Liefde is geen Speelgoed van
Molière, Krogstad in Nora van Ibsen, verder
Lindeman in de revue De Doofpot, Brach in
Hedda Gabler van Ibsen en een legio komieke
rollen in allerlei kluchten en blijspelen...

In 1899 vierde Poolman zijn 25-jarige tooneel-
loopbaan met De Vrek van Molière.

WILLEM C. ROYAARDS

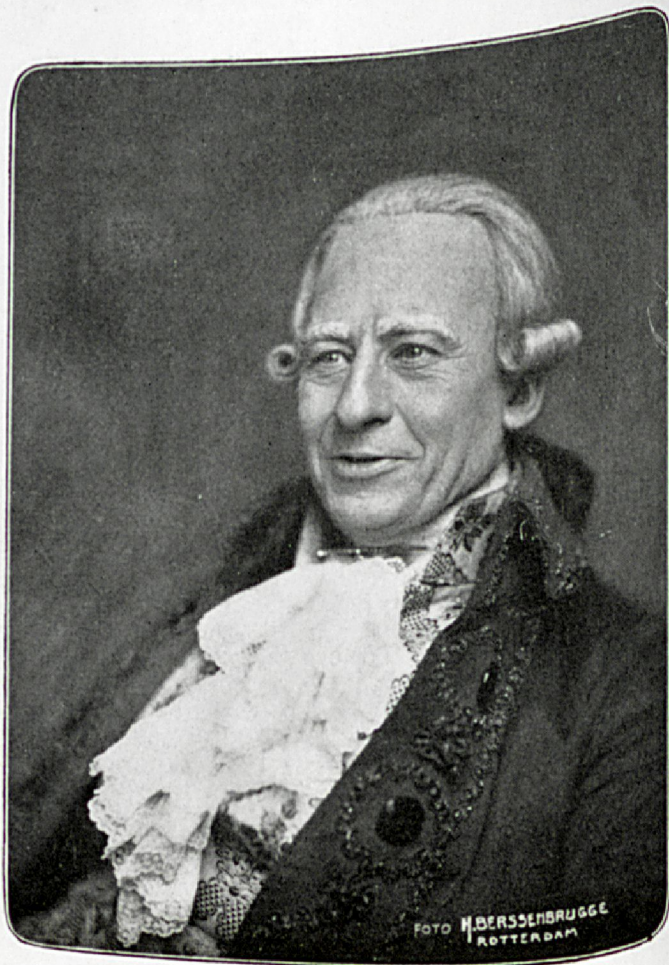
Geb. 21 Jan. 1867
te Amsterdam.

Met ware geestes-grootte, met een in zijn levensloop duidelijk merkbaar „heroïsme” is deze kunstenaar op den moeilijken weg, dien hij zich banen moest, voortgeschreden, niet terugschrikkende voor hetgeen anderen onoverkomelijk zou hebben geschenen; en dat hij ten slotte, zooals men dat noemt: „gezegevierd” heeft, dat heeft hij aan de zeer bijzondere eigenschappen van zijn temperamentvolle kunstenaarsnatuur te danken gehad.

Geheel zijn loopbaan is gewijd geweest aan de renovatie van het Tooneel. Met moeite drong hij zich voorwaarts, zooals dat heet, hij „ging door het kreupelbosch tot den troon.” Vooraan stond hij, toen de eerste stappen werden gedaan om het Nederlandsch Tooneel van de oude drama's los te maken en het voort te dringen in de richting der nieuwere literatuur — wat véél moeite gekost heeft —, hij streed voor nieuwere en juistere begrippen aangaande de techniek der tooneelspeelkunst, hij was den jongeren in spel en dictie een leerzaam voorbeeld. Ook bracht hij een omwenteling op het gebied van décors en monterring.

Maar meer nog. Door zijn enthousiaste liefde voor onze schoone moedertaal, door zijn waardeering van onze beste dichters, vooral die der 17e eeuw, bracht hij ons dezen nader. Dat hij de generatie van nu door zijn voordrachten heeft leeren genieten van de schoonheid van Vondel's verzen, zal nimmer vergeten worden. De voordracht van Vondel's Geboorteklock luidde dit streven in, en meesterlijk heeft Royaards de kroon op dit werk gezet door de opvoering van Adam in Ballingschap of Allertreurspelen treurspel, waar hij muziek, schilderkunst en danskunst met tooneelspeelkunst vereenigde en aldus ons de schoonheid van Vondel's

poëzie op zoo grootsche, indrukwekkende wijze heeft laten genieten.

Dàn de Abele-spelen, welke hij uit hun doodslaap wekte en zoo wonder-heerlijk ten tooneele bracht! Ook was het Royaards die, met Verkade, Shaw bij ons populair maakte.

In 1887 kwam Royaards bij het Tooneel, nadat hij aanvankelijk opgeleid was voor de marine. Kort en tijd bezocht hij de Amsterdamsche Tooneel-school, waar hij het geluk had de aandacht van mevr. Stoetz te trekken. Hetzelfde jaar bracht hem zijn eerste engagement. Dat was bij het gezelschap van Charles de la Mar in het kleine, nu niet meer bestaande Tivoli-theater in de Nes te Amsterdam.

Van toen af aan is Royaards bij voortdurend op de planken gebleven. Alleen moest hij noodgedwongen nog eenmaal het emplooi van reiziger bekleeden (bij de firma Robbers te Amsterdam) om in zijn onderhoud te kunnen voorzien.

Doch maar kort duurde zulks. Royaards keerde tot het Tooneel terug, was nu eens aan dit, dan weer aan dat gezelschap verbonden, totdat hij, door een schoone creatie van dokter Rank in Ibsens Nora voorgoed de aandacht op zich vestigde. De jaren van erkenning braken aan.

Tot viermaal toe was Royaards nu verbonden aan het Kon. Nederl. Tooneel, ook gaf hij eenige maanden lang gastspelen in Duitsland (te Berlijn, Dresden en Leipzig) en ook te St. Petersburg.

Ten einde het Engelsche Tooneel van nabij te leeren kennen, reisde hij zeven maanden achtereen door Engeland, Schotland en Ierland, een karakterrolletje vervullende in een musical-comedy, de bekende Belle of New York. Daarna kwamen jaren van uitsluitend voordrachten, een verblijf van ruim twee jaren in Duitsland, te Berlijn, een jaar

engagement aan het Deutsches Theater onder directie van Max Reinhardt en in den zomer 1907 keerde Royaards voorgoed naar Holland terug.

Het Tooneel werd opgericht in den zomer van 1908, dank zij de bemoeiingen van de vereeniging Elckerlyc (die ontstaan was als een gevolg der opvoeringen van het Middeleeuwsche moraliteitspel Elckerlyc) en den daadwerkelijken steun van Mr. P. J. van Wijngaarden.

Een serie schitterende voorstellingen volgden elkaar in den loop der jaren op. Vondel, Shaw, Beaumarchais, Hooft, Gorki, Ibsen, De Musset, Shakespeare, Sandeau zijn onder de auteurs, die aan 't woord kwamen!

Het streven was in de vertooningen van oude zoowel als van nieuwe stukken het in de meeste Hollandsche tooneelvoorstellingen hopeloos verloren geraakte stijlbegrip terug te brengen en in het met enkele remonteeringen van reeds vaak hier te lande vertoonde stukken behaalde resultaat eener serie voorstellingen is wel het bewijs geleverd, dat dit ook inderdaad gelukt is.

Ook de zomerspelen te Bergen (N.-H.), openluchtvoorstellingen in ons weinig gastvrije klimaat, zijn een blijvend succes geworden.

Het vele schoone, dat hij gebracht heeft, het baanbrekend werk, dat hij verrichtte, doet hem aanspraak maken op ons aller dankbaarheid en erkentelijkheid. Dit mogen allen, die iets gevoelen voor den beschavenden invloed, welke er van het tooneel uitgaat, de macht, die het op onze maatschappij uitoefent, zich herinneren.

Begin 1912 vierde Royaards zijn 25-jarig kunstenaars-jubileum, afwisselend in de rollen van Marquis de la Seiglière of van Mark Violier, het stuk van Willem Schürmann, dat een reuzensucces had en binnen korten tijd 100 opvoeringen beleefde.

**JACQUELINE
ROYAARDS-SANDBERG.**

Deze gratievolle tooneel-
speelster, die vooral in klassieke stukken uitmunt, wier lieflijke Eva-creatie in Vondels Adam in Ballingschap, (foto hier achter) en wier gevoelvolle uitbeelding van den engel Rafaël in Vondels Lucifer zoowel door schilders als door de beoordeelaars van het tooneelspel om het zeerst is geprezen, die voorts als Jonkvrouwe de la Seiglière in het geestige stuk van Jules Sandeau verraste door haar buitengewone distinctie en fijne zegging, werd in 1880 in Indië geboren. Zij stelde zich allereerst onder leiding van de bekende leerares der Frankfurter Theaterschule en bezocht later een korten tijd de school van juffrouw Esser, alwaar zij haar tegenwoordigen echtgenoot, die op die school voordrachten over het Elisabeth-drama hield, leerde kennen.

Op zijn raad volgde mevrouw Royaards nu eenige lessen in de tooneelspeelkunst te Parijs. Mme Segond-Weber, de vermaarde tragédienne en sociétaire van de Comédie Française, onder wier leiding zij in de ville de lumière een tijd lang werkte, schreef haar naar aanleiding van haar vraag, wat de toekomst haar brengen zou, het volgende:

„Je tiens à vous confirmer par lettre tout ce que j'ai eu le plaisir de vous dire déjà maintes fois. Vous-avez une voix délicieuse et un très bon physique; je vous crois un réel avenir dans les rôles d'amoureuses et de jeunes premières, dont Desdémona, Maria de Neubourg peuvent vous donner une idée”.

Mevrouw Royaards heeft zich reeds nu een kunstenaars getoond, die zeer ernstig haar roeping volgt en wij twifelen niet, of nog vele lauweren zullen haar deel worden.

C. C. VAN SCHOONHOVEN.

Geb. 12 Oct. 1847 te Amsterdam. Het is niet bij toeval geweest, of omdat

de omstandigheden het zoo meebrachten, dat Van Schoonhoven besloot acteur te worden. Geboren uit een geslacht, aan tooneelkringen vreemd, heeft hij zich den stand van zijn beroep moeten veroveren en het is een drang, een diepgevoelde behoefte geweest om tooneelspeler te zijn, welke hem de kracht gegeven heeft, om te bereiken wat hem voorstond. In 1874 ging de kogel door de kerk en betrad Van Schoonhoven de planken. Hij was toen 26 jaar.

Bij de Rotterdammers heeft Van Schoonhoven zijn eerste engagement gevonden en hij debuteerde aldaar als Judaël de Medicis in Lazaro de Veehoeder. Slechts 2 jaren is hij daar gebleven, want in 1876 ging de inmiddels opgerichte Kon. Ver. Het Nederlandsch Tooneel haar eerste seizoen beginnen en kreeg den Grooten Schouwburg tot haar beschikking. Aan deze vereeniging is hij altijd trouw gebleven. Lang heeft het niet geduurd of Van Schoonhoven bracht het tot een aanzienlijke hoogte... zijn geweldige gestalte en zware basstem leken als een natuurlijke aanwijzing voor zijn plaats op 't tooneel, te meer daar het repertoire dier dagen van het huidige realisme nog verre was en meer de belichaming zocht voor de groteske figuren van romantiek en heldentragedie.

De goede gelegenheid om zijn talent te toonen brak echter aan, toen Veltman het gezelschap verliet en verscheidene rollen nu uit Veltman's handen in die van Van Schoonhoven overgingen, zoo: Holofernes in Judith, Karel de Groote in De Dichter van Roclant (van de Bornier) en de Gijsbrecht, waarin hij een 30 jaar later zou jubileeren.

Wij bezitten maar weinig artisten, die een zoo

aanzienlijke lijst hun repertoire mogen noemen als Van Schoonhoven. Van Shakespeare speelde hij den Jago in Othello, de titelrol in Julius Caesar, Malvolio in Driekoningenavond, Koning Claudius in Hamlet, Koning Leontes in een Winteravondsprookje, terwijl de Doge en Marokko in De Koopman van Venetië door hem gedoubleerd werden. Verdere creaties van hem zijn: de Hoogepriesters in Jephta en Samson van Vondel, de Don Quichotte (van Langendijk). In de Ibsenstukken gaf hij goede figuren, zoo: de Vreemde in De Vrouw der Zee, Peter Stockman in Een vijand van het Volk, Merle in De Wilde Eend, Brach in Hedde Gabler. Scarpia in Flora Tosca is een zijner gewerkte rollen. Ook aan vele standaard draken werkte hij con amore mede: o.a. in Matthias Sandorf, De Gebochelde, Laurierboom en Bedelstaf enz. Tot zijn succesrollen behoort ook Dr. Langelaan in De Candidatuur Van Bommel.

Van Schoonhoven is iemand met een speciaal karakter en een daarmee overeenkomend speciaal talent. Zijn karakter, breed, eerlijk en oprecht van aanleg, heeft den ernst van een ouderwetsch-Amsterdamsche opvoeding, hij is royaal en gul... nauwgezet in alles... Geheel analoog is zijn talent. Ontloken in de dagen der grandiose romantiek wordt 't vooral geïnspireerd door het grootsche, het krachtige. Geheel zijn beeldend vermogen is hierop gevormd. Zijn creaties zijn immer verzorgd, hij is nooit slordig, speelt altijd met toewijding, zelfs de kleinste rollen. *)

Achterstaande foto geeft van Schoonhoven in een zijner meest bekende rollen.

*) Ontleend aan het Dramatisch Jaarboek.

C. J. SCHULZE.

Geboren 24 Mei 1860
te Arnhem.

Cornelis Johannes Schulze,
de eerste komiek van het Ned.
Tooneel, ging op zijn dertiende
jaar naar de Tooneelschool. Reeds in zijn jongens-
jaren zat hij vol grappen, haalde allerlei guiten-
streken uit... als de duivel van Oosterbeek stond
hij dan ook in den heelen omtrek bekend!...

Nadat hij op zijn 18e jaar het einddiploma had
behaald, debuteerde hij bij de Koninklijke Ver-
eeniging het Nederlandsch Tooneel met Gaspard,
den krantenjongen in Sardou's blijspel Dames en
en Heeren van Pont-Arcy.

Tot op heden bleef hij aan dit gezelschap ver-
bonden, waarvan hij thans een der verdienstelijkste
leden is en waar hij, door zijn aangeboren komisch
talent en bonhommie, veel bijdraagt tot het succes
van de vroolijke afdeeling van het repertoire.

Sedert jaren vervult hij de traditioneele rol van
Thomasvaer en weet met groot talent de zetten
van den nieuwjaarswensch over het voetlicht te
lanceeren.

Tot zijn beste rollen van vroeger behooren:
Caussade in Vrienden van Ons, Abt Constantin,
de Neef in Markies Harpagon, Brummel in Veel
leven om niets, Lancelot in de Koopman van
Venetië, de Luitenant in Zijn meisje komt uit,
Dr. Weller in Met vuur gespeeld, Hertog van

Mull and Cantyre in Motten, Winkler in de Compagnon, Fourchambault, Heinz in Boezemvrienden, Rooie Hannes van E. Seipgens, Vetlasoupe in Don Quichot van Langendijk.

Tot de latere:

Chantraine in de Tegenstander, Straforel in Romanesk, de Oude Weller in Pickwick, Dorrit in Kleine Dora, Charmeuil in Papa, Graaf Barabosco in de Tweelingzusters, Dr. Crusius in Grootstadslucht, terwijl tot zijn succesrollen behoort: Van Bommel (photo hiervóór) in de Candidatuur Van Bommel, van Dr. Juris. Den 10en November 1903 vierde hij met dit stuk zijn vijf-en-twintig-jarig jubileum en zelden heeft er in den uitverkochten stadsschouwburg zulk een geest van sympathie van het publiek tot den speler geheerscht als toen, — wel een bewijs hoe Schulze wordt gewaardeerd en geacht.

Schulze is een eenvoudig, goedgehartig man, gezien bij een ieder, ook buiten het Tooneel staande. Men kan zich hem niet voorstellen zonder bloem in het knoopsgat. Zijn voorliefde voor bloemen en dieren is spreekwoordelijk geworden.

HERMANN SCHWAB. Hermann Schwab,
geb. te Amsterdam uit

Duitsche ouders, bezocht de Tooneelschool en volgde
de lessen van mevr. Kleine-Gartman, evenals zijn
vrouw Wilhelmina Welman.

In 1882 verlieten beiden met een diploma, plus
een zilveren en bronzen medaille de Tooneelschool
en kregen een engagement bij de Koninkl. Ver.
het Ned. Tooneel. Ondanks een gunstig debuut
gingen ze in den doofpot! Ze trouwden in 1887
en verlieten in 1891 de Koninkl. voor een engage-
ment te Rotterdam, Kleine Schouwburg, directie
Alex Saalborn. Hier was wel gelegenheid tot ont-
wikkeling, maar geen gage. Toen probeerden ze
het bij Charl. de la Mar in Frascati; dat was een heel
aangename tijd... Nadat Chrispijn in 1893 de
Nederl. Tooneelvereniging opgericht had, enga-
geerde hij hen. 'n Heel artistieke, prettige
werkkring, dank zij de leiding van Chrispijn, maar
met de gage was het treurig gesteld. Schwab speelde
er Kean, Uriel Acosta, Romeo, Armand Duval, enz.

Na een engagement bij Gebrs. Van Lier gingen
zij in 1898 weer bij de Tooneelvereniging tot 1902.
Toen volgde een engagement bij het Lyrisch
Tooneel, directie A. D. Loman. Weer 'n débacle.

In 1904 remplacée mevr. Schwab Rika
Hopper, die ziek werd, in Driekoningenavond,

bij de Koninklijke en bleef daar. Schwab trok zich nu twee jaar uit het tooneelven terug. Maar in 1906 moest hij weer 'n engagement aannemen bij Gebr. A. van Lier en toen in 1910 dit gezelschap ontbonden werd, engageerde hij zich bij Ed. Verkade. Toen ook deze tijdelijk zijn directie neerlegde, ging hij in 1911 weer naar de Nederl. Tooneelver. in de hoop, dat nu het einde van zijn zwerftochten zou zijn gekomen, maar — Sept. 1912 begint zijn engagement bij Willem Royaards!

Wat ze niet aan 't tooneel vonden, hebben deze twee menschen ruimschoots in elkaar en in hun twee kinderen gevonden. Dezen hebben nooit de minste neiging voor het tooneel gevoeld. De zoon is beursman en hun dochter studeert in de medicijnen.

Resumeeren wij nog eenige der voornaamste creaties van Hermann Schwab: Sangeorgi in Ontrouw (van R. Bracco), Aaron in Ghetto van Heyermans, Henry de Sartorys in Frou-Frou, de Kapelaan in Jeugd van Max Halbe enz.

Vorenstaande photo geeft Hermann Schwab als Vorst Metternich in Arendsjong.

FRITS TARTAUD. Zoon van een tooneel-
kapper, heeft Frits Tartaud
altijd midden in en reeds vroeg op het tooneel
geleefd. Als liefhebber heeft hij zich ontwikkeld,
totdat niemand minder dan Louis Bouwmeester
hem voorstelde, beroeps-acteur te worden in zijn
gezelschap. In 1872 debuteerde hij te Amsterdam
in *De Twee Weezen*. Hij bleef daar zes jaar,
speelde een korten tijd te Antwerpen en kwam
toen van de Schelde naar de Maas om, behoudens
een enkel seizoen, te Rotterdam en later in den
Grooten Schouwburg te blijven.

Als jeune premier begonnen, is hij er ongemerkt
in de karakterrollen gekomen en een steunpilaar
van het Rotterdamsch Tooneel geworden, juist
door het „karakter”, door de degelijkheid en den
ernst, welken hij er altijd getoond heeft. Tartaud
beproeft in zijn spel nooit te overbluffen, doch hij
slaagt er meestentijds in te overtuigen. Al heeft
hij een niet-Hollandschen familienaam, hij is een
innig-Hollandsch kunstenaar, wien soberheid en
eenvoud lief zijn. Bij pogingen in het zoogenaamde
„grootte” repertoire, met zijn *Othello* bijvoorbeeld, is
hij niet zeer gelukkig geweest; doch aan de voor-
naamste rol in een eenvoudig stuk als *Fabricius*
De Rechte Lijn heeft hij relief gegeven, zoodanig
dat, wat er opzettelijks was in de conceptie, bij
het aanschouwen van de vertooning werd uit het
oog verloren, en de rol, gespeeld, een karakter-rol
in den schoonsten zin van het woord werd.

ALIDA TARTAUD—KLEIN. Wie goeds van
de Tooneelschool

wil zeggen, denkt, althans te Rotterdam, onmiddellijk aan Alida Klein. In een tijd, dat men, meer dan thans weer, aan de doeltreffendheid dier instelling twijfelde, was deze jonge kunstenaress levend bewijs van haar nut. Amsterdamsche geboorte, is Alida Johanna Marie Klein op haar tiende jaar, in 1883, op de school gekomen. Zeven jaar later gebeurde er iets, waar zij haar gansche leven met genoegen aan kan blijven denken. Het was in Den Bosch. Vorstenschool zou er worden gespeeld, plotseling bleek mevrouw Beersmans ziek en de jonge Alida vervulde de Koninginne-rol.

Thans nog speelt zij deze rol gaarne, zooals zij óók Multatuli eert in de zoo geheel ouderwetsche titelrol van Aleid.

Alida Klein is een literair-ontwikkelde actrice een der weinigen in Nederland. Niet slechts spreekt zij zeer goed Fransch, zij is thuis in de Fransche letteren en volgt den gang onzer eigen literatuur, zooals zij — weder een uitzondering — van haar belangstelling blijken doet bij alle „gastvoorstellingen” van eenige beteekenis.

Gelijk haar ongewoon debuut in de hoofdrol van Vorstenschool reeds aanduidt, heeft zij bijzondere aanleg tot dictie, en, tusschen haar tooneelspelen

in, heeft zij dan ook vaak gelegenheid gevonden, met de voordrachten van kleine en grootere gedichten een letterlievend gehoor te boeien.

Natuurlijk is zij met jonge rollen begonnen: een schoone rij van ingénue- en jeune coquette-rollen staat op haar prachtigen staat van dienst in den Grooten Schouwburg te Rotterdam. Na daar als de Kreusa in Medea te hebben bekoord, heeft zij er voortreffelijk de titelrol gespeeld, wat één der avonden geweest is, waarop zij -- bij alle verschil -- Beersmans' waardige opvolgster bleek.

Onlangs als Flora Tosca volle zalen makende, heeft mevrouw Tartaud-Klein daarmede een nieuw bewijs gegeven, dat het repertoire der „sterren” haar is toevertrouwd. Nochtans is het zoomin in heldinne-, als in groot-dramatische rollen, dat zij haar schoonste gaven doet blijken. Dit doet zij veel-
eer, wanneer er gelegenheid is, door innigheid en ragfijne nuanceering zoowel haar gevoel als haar scherp vernuft, haar uiterst beschaafd artistiek-inzicht te doen werken.

**MARI JACOBUS
TERNOOY APÈL.**

Geboren 15 Juni 1867
te Amsterdam.

Hij was de zoon van Dr. K. F. Ternooy Apèl, Ned. Herv. predikant te Amsterdam. Zijn eerste onderwijs genoot hij op de particuliere school van den heer Jelgerhuys Swildens, daarna bezocht hij het Amsterdamsch Gymnasium, om te gaan studeeren in de Godgeleerdheid. Reeds heel vroeg wijdde hij zich aan de letteren en schreef artikelen in *De Portefeuille* onder redactie van Taco H. de Beer. Maar de zucht naar de theologische studie was niet heel groot; hij wilde aan het tooneel gaan. Aanvankelijk was zijn vader hier tegen en zoo gebeurde het, dat hij na 't beëindigen zijner gymnasiale studiën naar Almelo ging, om zich in den boekhandel te bewakwamen. In 1888 vestigde hij zich toen te Amsterdam als uitgever. Ook hierbij was de warelust niet aanwezig. Inmiddels redacteur-tooneelverslaggever van het *Nieuwsblad voor Nederland* en redacteur-secretaris van het *Leeskabinet* geworden, richtte hij met een paar vrienden Dr. Edw. B. Koster en Prof. Omer Wattez (Doornik) een nieuw tijdschrift *Holland-Vlaanderen* op. Eindelijk, in 1890, verbond hij zich met volkomen instemming van zijn ouders aan het Tivoli-gezelschap De Vos en Van Korlaar te Rotterdam. Hier debuteerde hij als Juslin in *Mercadet* van De Balzac.

Voor het volgend seizoen 1891—92 werd hij geëngageerd bij Chr. de la Mar, van 1892—93 speelde hij in den Parkschouwburg met enkele leden van het oude De la Mar-gezelschap, totdat bij de oprichting van de Ned. Tooneelvereeniging Chrispijn hem bij dit gezelschap contract aanbood. In Nov. 1893 werd hij mede-sociétaire. En sedert was hij de N. T. V. onder alle omstandigheden trouw gebleven. Na 't vertrek van Louis van Wester-

hoven gekozen tot secretaris van 't bestuur, kwam hij na den dood van Henri van Kuyk diens plaats als regisseur innemen. Bij het heengaan van A. van der Horst in 1911 tot directeur-voorzitter benoemd, legde hij de functie van regisseur neer. Echter voor 't seizoen 1912—13 zou hij de regie wederom waarnemen.

Van Ternooy-Apèl's rollen noemen wij vooral: Braun in Eenzame Menschen van Hauptmann, Rector Kroll in Ibsen's Rosmersholm, van Bleeke Wangen in Driekoningen avond (Shakespeare), Robbeknol in Bredero's Spaansche Brabander, Jan in Langendijks Huwelijksbedrog (photo hiervóór), Warenar in Hooft's Warenar, Guerin in Augier's Notaris Guerin, Koning Belbouro in Van Eeden's Don Torribio en Argan in Le Malade Imaginaire van Molière. Overigens speelde hij den Rebbe in Ghetto, reeder Bos in Op Hoop van Zegen, Bart en vader Dobbe in Het Zevende Gebod, den Koning in de Groote Vlucht enz. enz.

Voorts nog tal van hoofdrollen in het moderne repertoire van Eigen en Vreemden Bodem.

In 1895 en later in 1908 nam hij met de N. T. V. deel aan de gastvoorstellingen van deze te Berlijn.

Behalve als acteur-regisseur is Ternooy Apèl bekend als auteur van een aantal romans (Marie, mad^{lle}. Céline, Doodzonde, Komedianten), een viertal toneelstukken (opgevoerd te Amsterdam en elders), een bundel verzen en door zijn geregelde medewerking aan verschillende weekbladen en tijdschriften. Bovendien werd hij eenige jaren geleden benoemd tot lid van de Maatschappij van Nederlandsche Letterkunde te Leiden.

(Tijdens het afdrucken ontangen wij het bericht van het overlijden van den heer Ternooy Apèl. Wij meenden evenwel dezen bekenden en gevierden toneelspeler toch te moeten opnemen, hoewel de uitgave overigens slechts biografieën van levende kunstenaars bevat.)

**RIKA TERNOOY
APÈL—HASPELS.**

Geboren te 's-Gravenhage.

Rika Ternooy Apèl—Haspels is de dochter van den zeer bekenden Rotterdamschen tooneelspeler Derk Haspels. In 1891 debuteerde zij in het Noorsche blijspel Zij wil niet trouwen, en bleef tot 1898 verbonden aan het gezelschap van haar vader Le Gras en Haspels te Rotterdam. Van 1898—1900 hield zij verblijf in Engeland en van daar teruggekeerd zijnde in Nederland, engageerde zij zich bij de Nederlandsche Tooneelvereniging, welk gezelschap zij sedert haar huwelijk met den heer Ternooy Apèl niet meer heeft verlaten.

Vooraf in de laatste jaren heeft zij daar veel en goed werk geleverd. De voornaamste rollen, die zij speelde, waren Stine in Ueber den Wassern van Georg Engel, Truus en later Jo in Op Hoop van Zegen, Gaaike in het Zevende Gebod en Rose in Ghetto van Heyermans en Maria in Walch's Judas Iskarioth, enz.

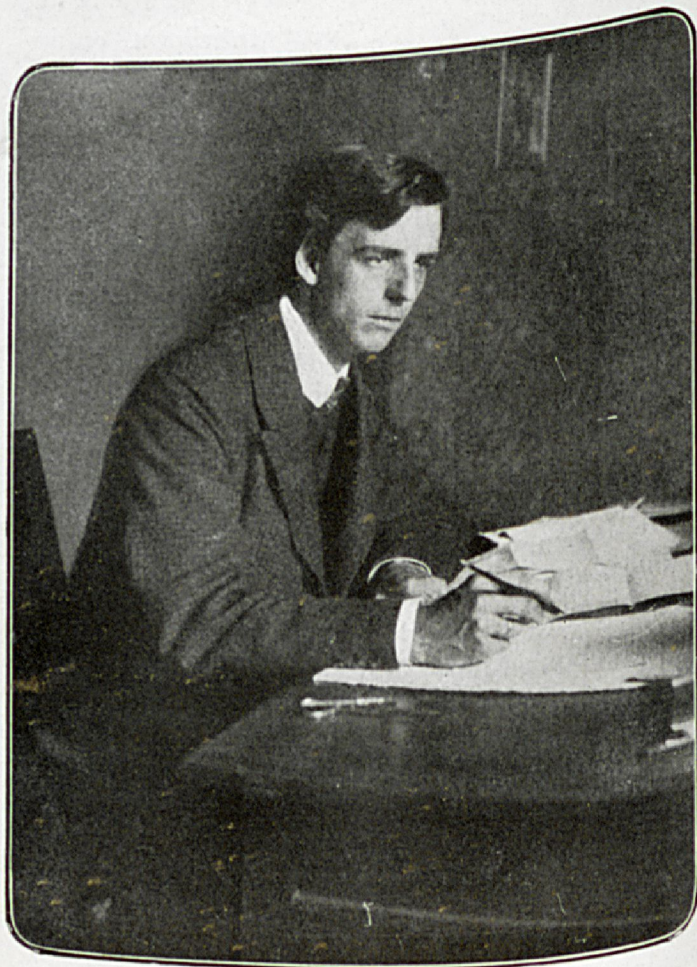
EDUARD VERKADE.

Geboren 15 Juni 1878
te Amsterdam.

Na een opleiding voor fabrikant en inderdaad ook eenige jaren fabrikant te zijn geweest, voelde Verkade zich echter meer aangetrokken tot de tooneel- en spelkunst en begon hij al spoedig met het houden van voordrachten in verschillende plaatsen van Nederland, voor 't eerst in Amsterdam (18 Oct. 1902) waar hij Macbeth van Shakespeare (vertaling van Jac. van Looy) in het Concertgebouw voordroeg.

Hierop engageerde hij zich bij de Kon. Ver. het Nederlandsch Tooneel, debuteerde daar op 1 Januari 1903 in de Reij der Edeelingen en Aarend van Aemstel in de Gijsbrecht van Aemstel, onderwijf de lessen volgend van Jan C. de Vos en mej. Dusault. In het volgend seizoen speelde hij daar o. a. Willem van de Bank in De Veroveraar van mevr. Simons-Mees en Brutus in Julius Caesar.

In 1906 echter vertrok hij naar Berlijn om er de Reinhardt Schule te bezoeken en verschillende Duitsche voorstellingen mee te maken. Ook werkte hij tijdelijk samen met Gordon Craig. Na zijn terugkeer in Amsterdam volgden wederom veelvuldige voordrachten, o. a. Macbeth, later Hamlet, totdat hij in 1907 de Zomerspelen organiseerde met Willem Royaards te zamen. Opgevoerd werden Elckerlyc en Lanseloet, waarin

Verkade de rol vervulde van die Dood en die Ridder en zijn deel had aan den opzet ende leiding der uitvoering, van de decoraties, kostuums en mise-en-scène. Daarna werden de voordrachten weer opgenomen. Maart 1908 volgt de stichting van de Hagespelers, die te Haarlem met Candida van Bernard Shaw voor het eerst optreden en waarvan Verkade nog tot op heden de leider is. In het laatste seizoen werd een tourné door Ned.-Indië ondernomen. Buiten de regie en leiding der voorstellingen heeft Verkade o.m. gespeeld in: Hamlet, Lanseloet, Een Ideaal Echtgenoot, Macbeth, Een Huwelijk onder Lod. XV, You never can tell, de rol van Harry in Dolly betert zich, Elckerlyc in Elckerlyc, De Man in Huiselijke Haard (Mijnssen), De Vader in Penelope, Romeo in Romeo en Julia, Lorbory en Tesman in Hedda Gabler, Markies de la Seiglière enz.

**Mevr. ENNY
VERKADE—VREDE.**

Geb. te Utrecht 3 Nov. 1887.

Na lessen van Verkade gehad te hebben, debuteerde zij als Mabel in een Ideaal Echtgenoot bij de Hagespelers (1908), later Dolly in Dolly betert zich. Na een tijd gestudeerd te hebben in Berlijn bij Reinhardt en onder Dr. Milan, kwam zij weer bij de Hagespelers terug en speelde sedert dien de volgende rollen bij dit gezelschap: Julia in Romeo en Julia, Penelope, Dolly in Dolly betert zich, Gloria in You never can tell, Ophelia in Hamlet, Hedda Gabler, Comtesse in Een Huwelijk onder Lod. XV, Anna Statrin in 'n Droom, Mirzi Schlager in Liebelei, Sandryn in Lanseloet en de Sandrien, Die Deugd in Elckerlyc enz. enz.

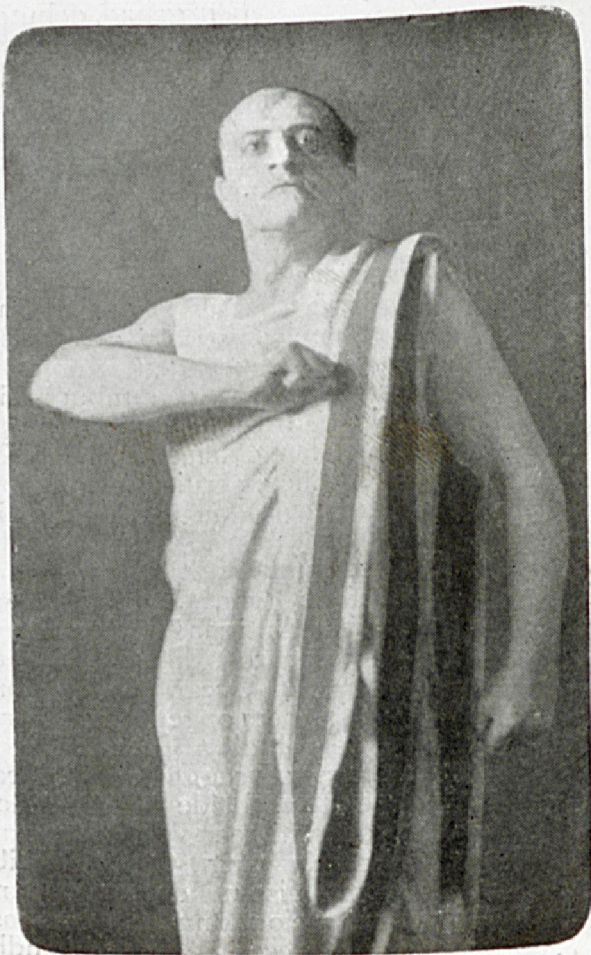

ALBERT VOGEL.

Geboren 18 Juni 1874
te Bergen op Zoom.

Zonder ook maar eenige opleiding te hebben gehad, debuteerde hij in 1900 te Rotterdam met Starkadd, drama van Hegenscheidt. Tot 1906 was hij gelijktijdig officier en declamator, toen ging hij 2 jaren reizen door Ned- en Engelsch-Indië, China, Japan en Egypte. Hierop volgde een studie van zes maanden in Berlijn, waar hij o.a. critieken verkreeg van Felix Dahn, Ernst von Willenbruch, Professor Tobler, Professor von Willanowitz-Moellendorff, wier eigen werk hij voordroeg. Hij trad op in Zwitserland, België, Roemenië, Parijs, Londen, Oostenrijk enz., voor de Koningin van Nederland, de Koningin van Roemenië, den Koning van Griekenland, den Vorst van Schaumburg-Lippe, den Keizer van Solo, den Sultan van Djocjokarta en werd begiftigd met het officierskruis der Kroonorde van Roemenië, Officierskruis Leeuw en Zon van Perzië, benoemd tot Officier d'Academie in Frankrijk en in 1905 tot lid van de Maatschappij voor Letterkunde. Zijn voornaamste creaties zijn: Manfred (van Byron), Koning Oedipus (van Sophocles), Antigone (van Sophocles), Coriolanus (van Shakespeare), Julius Caesar (van Shakespeare), Salomé (van Oscar Wilde), Koning Svend (van Van de Wal, hem opgedragen door den schrijver), Cyrano de Bergerac (van Rostand), verder Seideravond (van Carry v. Bruggen), de Meecenas (van Johan de Meester), beide laatste speciaal voor hem geschreven, en zeer vele melodrama's als Hexenlied, Lenore, Jung Olaf, Archibald Douglas enz. De componisten Koeberg en Landré droegen hem ieder een melodramatische compositie op. Vogel gaf ook colleges in de welsprekendheid te Leiden, Groningen en Leuven en is leider van vele cursussen in de voordrachtskunst.

JAN C. DE VOS.

Geboren 8 Juli 1855
te 's-Gravenhage.

Jan Cornelis De Vos,
— gewoonlijk genoemd
Jan C. — heeft een
veelbewogen kunstleven
achter den rug. Toch stamt hij niet uit een tooneel-
spelersfamilie; zijn vader was hoofd eener school.
Jan C. werd opgeleid voor student in de Nederl.
letteren.

Op zijn 8ste jaar was hij met de familie mee
naar Rijswijk gegaan. De oude heer De Vos
had daar de kostschool „Schoonoord” overgenomen
— een Instituut voor jongelui uit de eerste standen
— en van nu af kreeg hij hier onderwijs. Maar
in 1871 stierf de oude heer De Vos en nu werd
besloten, dat Jan architect zou worden. Hij ging
daarvoor naar Den Haag, maar noch het timmeren,
noch het teekenen trok hem aan. Zijn aangeboren
liefde voor verzen zeggen, waarvoor hij reeds op
school een reputatie had, — daarbij het toeval,
dat hem in aanraking bracht met wijlen den heer
J. Kneppelhout, den bekenden beschermer van
kunst en kunstenaars, deed hem zijn architect-
studie verlaten. Door Kneppelhout gesteund, kwam
De Vos, na admissie-examen gedaan te hebben,
aan de hoogeschool te Leiden; doch na betrekke-
lijk korten tijd verliet hij de academie en vestigde
zich in Den Haag, om zich voor te bereiden tot
het examen M. O. in de Nederl. taal.

Maar kort daarna werd „Het Nederlandsch
Tooneel” te Amsterdam opgericht en in stilte legde
hij zijn proef af voor den Raad van Beheer, die
hem dadelijk engageerde op een tractement van
f 1000.

Hij debuteerde, Sept. 1876 in Sofonisbe (naar
Em. Geibel door H. J. Schimmel) en speelde in
het eerste jaar van zijn tooneelloopbaan o.a. in
Lastertongen (van Sheridan) en Willem III in

Sinjeur Semeyns (van H. J. Schimmel). Spoedig werd hij belast met het emplooi van Jeune Premier, zoodat hij ongeveer alle jonge eerste rollen van het toenmalige repertoire te spelen kreeg; doch ook verschillende raisonneursrollen werden hem toebedeeld. Zes jaren lang bleef hij bij „Het Neêrlandsch” te Amsterdam; daarna werd hij overgeplaatst naar de Rotterdamsche afdeeling. En toen deze werd ontbonden (1884) ging hij over naar het gezelschap van Le Gras en Haspels, om daarna de betrekking te aanvaarden van hoofdredacteur van de *Haagsche Courant*, waarmede hij het tooneel en Rotterdam dus verliet.

Twee jaren bracht hij in deze positie door; ondertusschen richtte hij het bekende, artistieke weekblad *De Lantaarn* op (1885) en werd hij hiervan redacteur en met H. L. Berckenhoff, W. G. van Nouhuys, Engelb. de Chateaux, J. A. Bientjes e.a., een ijverig medewerker.

De journalistiek kon hem op den duur evenwel niet bevallen; hij bleef meer neiging gevoelen voor het tooneel. Vandaar dan ook, dat hij naar het gezelschap van Le Gras en Haspels terugging, waar hij opnieuw werd geëngageerd en daar nu bleef tot en met 31 Augustus 1890. Den volgenden dag trad hij, met Van Korlaar, op als directeur van den nieuw gestichten Tivoli-schouwburg te Rotterdam.

Nu begon een geheel nieuw tooneelleven voor hem, een periode die 5 jaren heeft geduurd. Zijn ideaal, het doen opvoeren van moderne tooneelwerken, was thans verwezenlijkt. Jan C. speelde zelf belangrijke rollen als Halma in Eerloos (Van Nouhuys), Giulio in Droeve Min, Overste Schwartze in Het Ouderlijk Huis (Sudermann), Van Sparwijk in In kleinen Kring (Van Nouhuys), Frank in Noodlot (Couperus), enz. Over het algemeen

speelt De Vos het liefst karakterrollen, spéel rollen, van die rollen, waarin hij een ànder kan geven dan hij zèlf is. Maar vooral heeft hij gedurende 1890—95, als artistiek leider van het gezelschap, veel invloed geoefend op verschillende jonge tooneelspelers, die hij heeft ontdekt en opgeleid.

Toen in 1895 het Tivoli-gezelschap uiteenging, ging De Vos voor de derde maal naar het gezelschap Le Gras en Haspels, nu tevens als regisseur; sedert 1 Sept. 1898 maakte hij bovendien deel uit van de directie, als opvolger van wijlen Jaap Haspels. Ook in deze jaren speelde hij veel belangrijk, als: de vader Hargand in De Slechte Herders (O. Mirbeau), Capralba in De Stem van het Hart (M. Praga), de hoofdrol in l'Engrenage, De Favrolles in Dora (Sardou) enz. enz. en verschillende komische rollen.

Behalve als oud-journalist is Jan C. de Vos in de letterkundige wereld bekend door zijn Lentebloemen, door gedichten in Spectator, Nederland e.d., door tooneelstukken Suzanne, Ik heb een Stuk geschreven, Na 30 jaar, Naar de Koloniale Tentoonstelling e. a., door een metrische vertaling van Medea (n. h. Fransch van Ern. Legouvé), een bundel novellen getiteld Intimiteiten en — door zijn lidmaatschap van de Maatschappij van Nederl. Letterkunde te Leiden.

De Vos is ook gedurende vele jaren leeraar aan de Tooneelschool te Amsterdam.

In 1900 werd de Firma Le Gras en Haspels ontbonden. De Vos ging naar Amsterdam. Van 1911 af is hij lid van de Kon. Ver. Het Nederlandsch Tooneel.

HENRI DE VRIES.

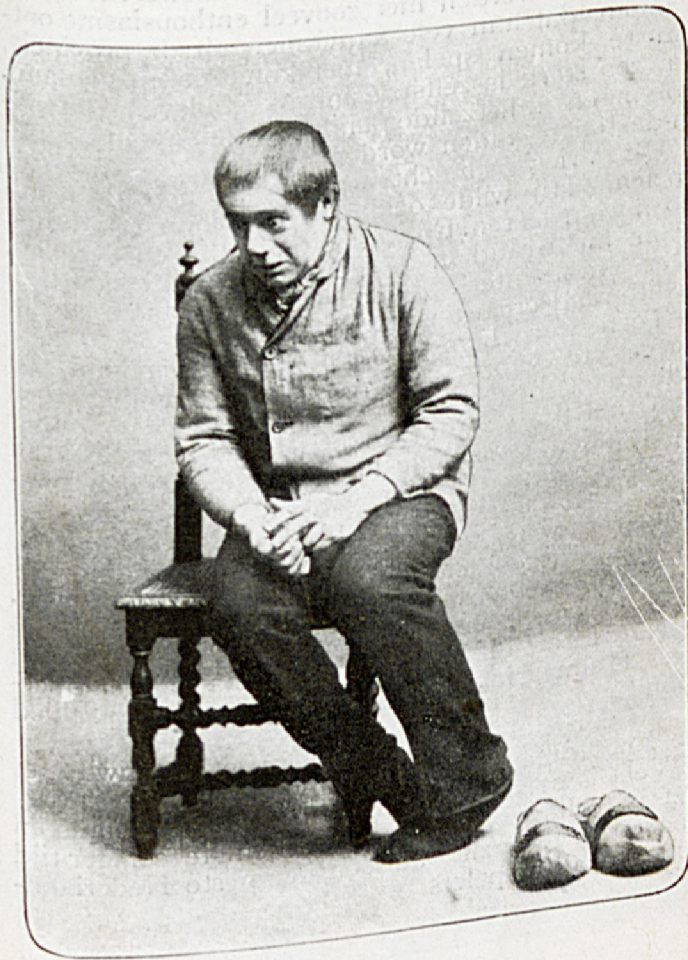
Geboren 8 Augustus 1864
te Rotterdam.

Wanneer er ooit iemand aan het tooneel zichzelf een Zondagskind mag noemen, dan is het wel Henri de Vries. Want, waar anderen in het buitenland gefaald hebben, daar is het hem gelukt een reputatie te verwerven, zooals nog geen Nederlandsch tooneelspeler die had of heeft.

Geboren te Rotterdam, als de zoon van de beroemde tooneelspeelster Sophie de Vries, werd hij oorspronkelijk opgeleid voor de muziek en reeds als zestienjarige jongen speelde hij in 't orkest van den stadsschouwburg. Doch het bloed kruipt, waar het niet gaan kan en na eenigen tijd de lessen aan de Tooneelschool te hebben gevolgd, terwijl L. B. J. Moor hem onder zijn leiding had, debuteerde hij bij de Vereeniging het Nederlandsch Tooneel als Het Negertje in Vuur en Strijd van W. N. Peypers. Dit was in 1881. Lang hield hij het hier echter niet uit en de eerstvolgende jaren verbond hij zich nu bij dit dan bij dat gezelschap, totdat hij in 1887 geëngageerd werd bij het toenmaals zoo beroemde gezelschap van Le Gras en Haspels, om er de jonge karakterrollen en de raisonneurs te spelen. Vooral zijn Herman in Vorstenschool, zijn Tholosan in Vrienden van Ons, zijn Olivier de Jalin in de Demi Monde en zijn Monsieur Alphonse in het gelijknamige stuk trokken de aandacht en 't mocht dan ook geen wonder heeten, dat de Koninklijke Vereeniging het Nederlandsch Tooneel hem in 1894 engageerde als karakterspeler. Hier debuteerde hij met de rol van Lefebre in Madame Sans-Gêne en reeds dadelijk waren publiek en pers eenstemmig in hun lof. Vijf jaar lang heeft De Vries hier het mooiste van zijn kunst gegeven, vooral zijn Petrucchio in De getemde Feeks van Shakespeare en zijn Taffy

in Trilby golden als zeer bijzondere creaties. Maar ook zijn Robert in De Muis, Donker in de Candidatuur Van Bommel en nog zooveel andere gaven blijk van zijn artistiek kunnen. Door een ongelukkig toeval (het niet nazien van de repetitie-lijst) miste hij een voorstelling te 's-Hertogenbosch en in den strijd hierover met zijn directie moest hij het loodje leggen en werd niet gereëngageerd. De Nederlandsche Tooneelvereniging, toen nog in vollen bloei, nam hem echter als Sociétaire op en vol vuur begon hij hier de derde periode zijner kunstloopbaan, die hem zou voeren naar het genre, door hem geschapen en tot in de finesses doorgevoerd. 't Was vooral in de stukken van Heyermans, dat hij hier uitblonk, ofschoon zijn creatie in het Vaderlijk Erfdeel even hoog stond. Zijn Geert in Op Hoop van Zegen werd een evenement en zijn opvatting van de beide vaders in Het Zevende Gebod werd om strijd geprezen. Misschien bracht dit hem wel op 't idee, geheel alleen in verschillende karakters een één-acter te spelen, tenminste een jaar ongeveer daarna organiseerde hij verschillende matinée's en avonden, waarin hij optrad in het door Justus van Maurik geschreven Het Spreekuur van den Hypnotiseur, in welk stukje hij zes verschillende karakters uitbeeldde. Iets zoo verbazends had het publiek nog niet gezien en toen bleek, dat niet alleen de snelle verkleeding, maar vooral het bijzondere creatie-vernogen van De Vries de hoofdzaak van het succes was, stroomde het publiek toe en De Vries begon de volgende periode zijner loopbaan, waarin hij het tot een ongekende hoogte zou brengen. Herman Heyermans, die zijn talent waardeerde, schreef voor hem een nieuwe één-acter De Brand in de Jonge Jan (foto hiernevens), waarin alle rollen, behalve die van den rechter en den deurwaarder

door DeVries werden gecreëerd en zoowel het stukje als het spel werden met zooveel enthousiasme ontvangen, dat aan vele aanvragen uit de provincie, om te komen spelen, niet kon worden voldaan. Ja, zoo sterk is zelfs de indruk gebleven, dat navolgingen in hetzelfde genre met den naam Brand-in-de-Jonge-jannen worden betiteld.

De Vries' eerezucht begon zich nu te doen gevoelen. Hij wilde ook het buitenland zijn kunst doen waardeeren. En werkelijk, Berlijn en Weenen, waar hij Brand in de Jonge Jan onder den titel Der Brandstifter speelde, prezen als om strijd zijn schitterend creatie-vermogen.

Toen werd hem geraden ook in Engeland zijn succes te beproeven. Van 15 September 1904 dateert 't begin zijner Engelsche carrière; onder den titel the Case of Arson speelde hij langen tijd in Londen, voor volle huizen en met een uitbundig succes, zijn lievelingsstuk. Wat wonder, dat ook het Dollarland hem te zien kreeg en overal, waar hij kwam, oogstte hij roem en goud.

Holland zag hem ook nog enkele malen terug. In 1910 gasteerde hij bij de N. V. Het Tooneel in het Engelsche tooneelspel John Glayde en in 1911 trad hij bij hetzelfde gezelschap op als Sherlock Holmes in Het gestreepte Lint (The Speckled Band).

De Vries is sinds eenige jaren getrouwd met de Engelsche actrice Dorothy Drake.

Veel is er nog van zijn talent te verwachten en het is te hopen, dat ons land hem te eeniger tijd voorgoed terugziet als één der beste Nederlandsche karakterspelers.

LOUIS DE VRIES.

Geb. 18 October 1872
te Amsterdam.

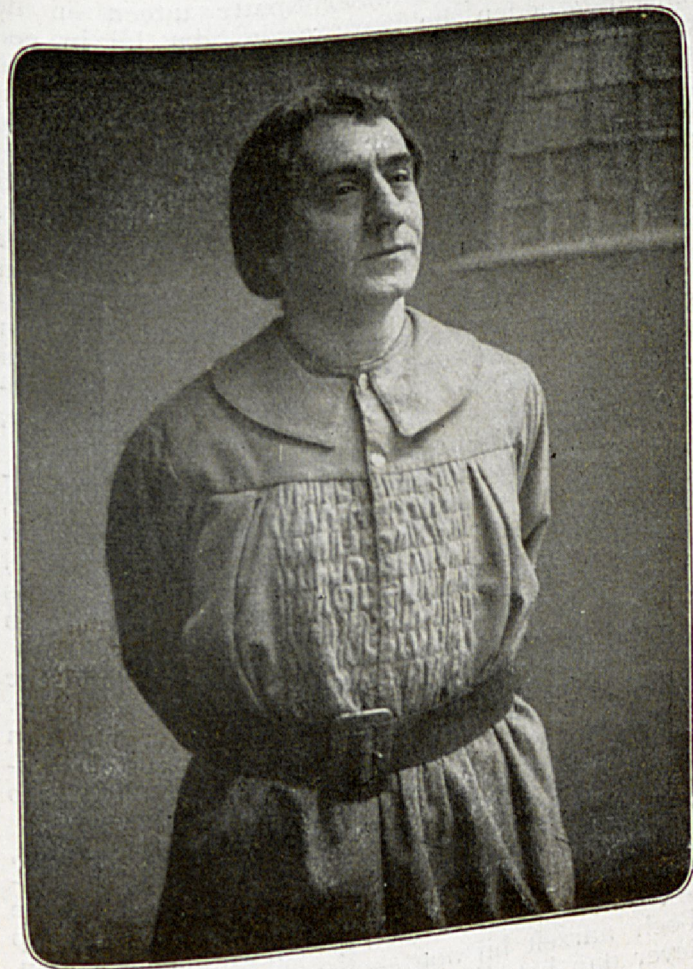
In Louis de Vries huldigen we een der grootste, talentvolste karakterspelers van thans, een der weinigen die zich geroepen kunnen achten de lijn van Louis en van Frits Bouwmeester door te zetten in onze modernen tijd.

En hoewel gesproten uit doofstomme ouders, bezit hij op de wonderbaarlijkste wijze al de eigenschappen van het oude tooneelstersras. Het was dan ook niemand minder dan Louis Bouwmeester zelf, die hem in een voordrachtwedstrijd van verschillende tooneel-vereeningen ontdekte en hem aanriep — hoe matig deze Nestor ook anders in zijn lof en aansporing is — zich voorgoed aan de kunst te wijden.

Louis de Vries was toen reeds gehuwd, had kinderen en dan waagt men niet zoo gemakkelijk zijn maatschappelijke positie aan het onzekere van de kunstenaarsloopbaan. Het duurde nog een volle drie jaren. Toen werd de drang hem te sterk, vermogende kunstvrienden, onder wie vooral de heer Dirk Beerends, zeiden hem steun toe en als een jongen ging de gehuwde man en vader van kinderen eerst nog een jaar naar de banken van de Tooneelschool, om te verwerven die elementaire kennis, waar een modern tooneelspeler niet meer buiten kan.

In 1901 debuteerde hij nu te Rotterdam bij het gezelschap Mulder in den Tivoli-Schouwburg, als Hertog van Alva, in een stuk van Sardou. De meest-gunstige beoordeelingen werden zijn deel. Over alle groote gaven beschikte hij, alleen, hij had eer af te wennen dan aan te leeren. 't Was een fel, hartstochtelijk temperament, dat zich nog beheerschen moest, om tot het hoogste te reiken.

Het toeval, dat minder krachtige figuren wel-

licht knakken zou, is hem te stade gekomen. Het Tivoli-Gezelschap Mulder spatte uiteen en de omstandigheden hebben gewild, dat hij in een betrekkelijk klein aantal jaren verbonden werd aan niet minder dan vijf, zes gezelschappen. In het Grand Théâtre van Gebrs. Van Lier speelde hij met Julia Cuypers de groote rollen van Sardou's paradestukken. Vervolgens aan het Haarlemsch Tooneel bij Louis Bouwmeester creëerde hij Mr. Jacob Samuel in Het nieuwe Ghetto, Dirk in Schakels van Heyermans, den Dienaar in Oedipus.

Bij het gezelschap van Frits Bouwmeester en Frank trok hij de aandacht met de hoofdrol in Recht op liefde van Max Nordau. Bij dit gezelschap speelde hij ook de Uriel da Costa, Narcis, enz.

Bij Van Lier terug, kwam hij in het ultramoderne werk van Bernstein, speelde er: La Rafale, Simson, De Dief, Israël. In Silvia Silombra van Jhr. Van Riemsdijk werd hij de René Raneck; zijn spel droeg Stein unter Steinen van Sudermann. Als karakterspeler doorliep hij hier heel het oude en nieuwe répertoire.

Dan ging hij over naar de Nederlandsche Tooneelvereniging, waarvan men zich zal herinneren de waarlijk voortreffelijke uitbeelding van Sero (foto hiervoren) in De schoone slaapster, Pancras Duif uit Schakels en verder rollen uit Ghetto en de bekende Heyermans-stukken.

Van daar ging hij naar het gezelschap Royaards, weer terug naar de Nederlandsche Tooneelvereniging en op het oogenblik, dat ik deze korte biografie schrijf, is hij bezig een eigen gezelschap te vormen, waarvoor men gelden wil bijbrengen. Toch aarzelt hij nog — het tooneelspelen is hem liever dan het directeurschap, evenwel, ... och ja!

Onlangs zag ik hem als Sender Lehmann in De familie Lehmann, en nog ben ik onder den indruk van deze zoo voortreffelijke uitbeelding, waarmee hij ons tot in het diepste wist te ontroeren. Vooral in het eerste bedrijf, waarin hij het vredig geluk van den vromen Jood had uit te beelden en in het laatste bedrijf, met al de smart en het zelfverwijt van den ouden man, troffen de groote soberheid en innigheid. Alles leefde hier en werd levend door de ingehoudenheid, tot zelfs de boekentaal van het zwak gebouwde en op effect berekende tooneelwerk.

Louis de Vries, met zijn groote gaven en zijn fel-hartstochtelijk temperament, nabij komend den overmachtigen Louis Bouwmeester, op wie hij ging gelijken, had wel een moeilijke opgave, wilde hij niet een enkel nabootser van Bouwmeester zijn. Deze moeilijkheid is hij te boven gekomen en de toekomst wenkt hem nu als een der talentvolste karakterspelers van ons nationaal tooneel.

**Mevr. JULIA WOOD-
HUYSEN—CUYPERS.**

Geb. 4 Sept. 1872 te
Molenbeek St. Jean bij
Brussel.

Hoste zóó geïnspireerd, dat hij voor haar De Brusselsche Straatzanger schreef. Avond aan avond was de Alhambra te Brussel uitverkocht en de geheele Belgische pers was vol lof over dat wonderkind.

Reeds op 12-jarigen leeftijd ging zij voorgoed aan het tooneel. Van tooneelschool of andere leiding geen sprake. Op 13-jarigen leeftijd vervulde zij onder directie van Fauconnier de hoofdrol in de Martelares.

Vanaf dit oogenblik werden haar verschillende groote rollen gegeven. Nestor de Tière schreef toen Roze Kate voor haar, later Belsama en Wilde Lea.

In den Vlaamschen Schouwburg te Antwerpen gaf de directeur Van Doezelaer haar eveneens zware rollen. Op een avond, na de voorstelling, werd haar aangezegd, dat zij den volgenden avond de rol moest spelen in Ben Leil, die mevrouw Catharina Beersmans als gast zou vervullen.

In twintig uren studeerde zij met bovenmensche-lijke inspanning deze zware rol in.

Bij de opening van de Beurs te Brussel speelde zij in tegenwoordigheid der hofhouding, Vorstenplicht en kreeg de eerepenning van de stad Brussel; ook Amsterdam zag haar in de schitterende creatie van Charlotte Corday. 's Zomers kwam zij nu gastvoorstellingen geven in den schouwburg Van Lier, Fransche laan en 's winters was zij verbonden als eerste actrice aan den Kon. Vlaamschen

Schouwburg te Brussel. Het zou te ver voeren alle rollen, die zij daar speelde, op te noemen, doen wij slechts een greep: Fedora, Zaza, Marie Antoinette, Industrieel, Zwarte Griet, de Maagd van Orleans, Jane Shore, Presiosa, Frou Frou, Marguerite Gauthier, Parisina, haar door den schrijver Frans Gittens opgedragen, enz.

Door haar huwelijk met den heer Van Lier bleef zij voorgoed in Holland. In het Grand Théâtre werd avond aan avond van haar krachten gevorderd om de diverse succesrollen te vervullen. Tijdens de verbouwing zien wij haar verbonden aan het Lyrisch tooneel van Louis Bouwmeester. In Heyermans' Schakels maakte zij van de rol der huishoudster een creatie. Nadat haar contract geëindigd was, kwam ze in het verbouwde Grand Théâtre terug eerst onder directie van Frank, later onder die van Gebr. Van Lier. Het bleek toen, dat de tragedienne tegelijkertijd als soubrette kon fungeeren. Het was onder regie van den heer Jos. van Lier, dat de nieuwste werken werden opgevoerd. In 1908 vierde zij haar zilveren jubileum. Ook in Brussel en Antwerpen werd dit herdacht en haar de medaille der stad Brussel en de gouden medaille der stad Antwerpen aangeboden. Nu komen wij tot een harer laatste creatiën: Silvia Silombra, waarvan Z. K. H. Prins Hendrik een voorstelling met Zijne Hooge tegenwoordigheid vereerde.

In Februari 1912 vertolkte zij bij het tooneelgezelschap van Edmund de rol van Silvia Silombra in het Duitsch.

Julia Cuypers, die van haar eersten man gescheiden was, trad in Maart 1912 opnieuw in het huwelijk met den heer Woudhuysen, zelf een groot tooneelvriend.

Thans is zij verbonden aan het gezelschap De Tooneelvereniging, directeur Herman Heyermans.